

Nr 3. 2024

DANMARKS BIBLIOTEKER

SØNDERBORG: BIBLIOTEKSPOLITISK TOPMØDE 2024

DB Formanden om bibliotekets nødvendighed • Trivselskrisen med Meyer & Mehlsen • DFFU: AI – Biblioteket har en kæmperolle
Klommen/Anette Mortensen: Vi skal vække børns lyst til at læse
Ungdomsøen åbner eget bibliotek • Nyt børnemekka på Stevns
Leder: Biblioteket - lokalsamfundets fælles sted

DANMARKS
BIBLIOTEKSFORENING

Forside: Kultur som løsning i en krisetid – se reportagen fra Det Bibliotekspolitiske Topmøde 2024 i Sønderborg side 10+.
Foto: colourbox.dk.

Danmarks Biblioteker

Et biblioteks- og kulturmagasin
28 årg., nr. 3. 17. juni 2024

Udgiver/Adresse

Danmarks Biblioteksforening
Farvergade 27D
DK-1463 København K
Telefon: 33 25 09 35
e-mail: db@db.dk
www.db.dk

Redaktør

Hellen Niegaard (hn@db.dk), ansvarsh.

Kommende numre af Danmarks Biblioteker

Nr. 4. 15. august 2024

E-magasin

Det nye nummer findes fra udgivelsesdagen på forsiden af www.db.dk – Magasinet

NB: Pga. Post Nords omdelingsterminer kan DB ikke garantere, at den trykte udgave leveres i overensstemmelse med DBs udgivelsesplan

Tidligere numre og artikler

Se www.db.dk/magasiner

Abonnementspris

For medlemmer kr. 300,-
For ikke-medlemmer kr. 650,-
Studerende kr. 60,-

Annoncer

Formater og priser:
kortlink.dk/2mc88

Grafisk produktion

Stæhr Grafisk

Tryk

Kailow Graphic A/S
Denne tryksag er produceret under standarderne:
DS 49001 CSR – ISO 14001. Miljø - ISO 9001
Kvalitet - OHSAS 18001 Arbejdsmiljø

Oplag

Distribueret 1.349 + 500 til anden uddeling
ifølge Dansk Oplagskontrol
ISSN nr.: 1397-1026

Gengivelse af artikler tilladt med kildeangivelse.
Artikler m.v. afspejler alene pågældende skribents holdning.

Danmarks Biblioteksforenings Forretningsudvalg

Paw Østergaard Jensen (A) Albertslund, forperson. Claus Mørkbak Højrup (V) Hjørring, politisk næstforperson. Annette W. Godt, bibliotekschef Allerød og faglig næstforperson.

Signe Bekker Dhiman (A) Aabenraa. Anette Mortensen (V) Stevns. Carsten Petersen (C) Sorø. Johs Poulsen (B) Herning. Lars Bornæs, bibliotekschef Silkeborg. Kristine Nygaard, bibliotekschef Aalborg. Britta Thuun-Petersen, biblioteks- og borgerservicechef Viborg.

LEDER

BIBLIOTEKET: LOKALSAMFUNDETS FÆLLES STED

Af Paw Østergaard Jensen (A), forperson Danmarks Biblioteksforening

I mange kommuner har man i flere år åbnet biblioteket, også når det var 'lukket' – altså med udvidet åbningstid uden bemanning. Det giver ind imellem uro og skaber debat lokalt. Bemandede åbningstid er bedst, ingen tvivl om det. Den gode bibliotekar er nøglen til det gode og velfungerende bibliotek og guld værd for den nysgerrige og læselystne eller f.eks. den unge, som søger reel viden til sin opgaveskrivning.

Men den udvidede åbningstid kan også noget, selvom den indimellem giver problemer og skaber overskrifter i medierne. Der skal lyde en stor ros til det politiske niveau, der for år tilbage vovede det ene øje og vedtog at åbne biblioteket fra morgen til aften – også i weekenden. Idéen er blevet udskammet som en billig måde at drive bibliotek på. Men målet var ikke besparelser, men et ønske om og vilje til at dele bøgerne og kommunens biblioteksrum med borgere i alle aldre, også når bibliotekets medarbejdere har fri. I de mindre lokalsamfund ofte på de tidspunkter folk faktisk var hjemme. Man gjorde det i tillid til brugerne og med en tro på, at man ville opføre sig som ellers.

Det er der så fra tid til anden nogen, der har svært ved. Specielt store børn og enkelte unge, men ikke kun. Uro eller hærværk har derfor ind imellem givet overskrifter. På det seneste fulgt af historier enkelte steder om overnattende hjemløse eller sågar salg af stoffer. Skal vi så lukke ned for dette kulturtilbud?

Mit svar er nej. Det er selvfølgelig helt uacceptabelt, hvis flertallet, som bruger det selvbetjente bibliotek, er utrygge ved at komme der. Og bekymrede for fortsat at kunne låne bøger og andet til sig selv eller børnene. Eller som det er sagen mange steder for at kunne sidde og læse et blad, arbejde i fred og ro eller for at mødes og løse opgaver sammen.

Det skal brugerne fortsat kunne. En del steder har man valgt at arbejde med vagter. For mig at se kan det være en midlertidig – men ofte dyr løsning. Problemerne skal klares med liv i rummet, sociale, biblioteksrelevante aktiviteter og måske biblioteksværter.

Uro vil opstå ind imellem og klares med børnenes forældre, skole og de unge selv. Mit gæt er, de savner andre steder, og det skal vi løse lokalt sammen med foreninger og andre. Overnatning og stofsalg er noget andet. Det første er måske menneskeligt forståeligt, men må løses med målrettede lokale indsatser. Salg af stofferne er en politisag og kræver lokalt samarbejde.

Biblioteket som åbent rum omkring videns- og kulturoplevelser lokalt er på mange måder vigtigt, også for den gruppe som ikke kommer for at låne men f.eks. læse avis eller andet. Vi skal sikre forskellige biblioteksmuligheder, one-size-fits-all holder ikke. Og selvbetjente biblioteker er måske en genvej f.eks. for dem, som endnu ikke bruger det.

Biblioteket skal til stadighed udvikles og styrkes politisk og fagligt. Og vi skal have øje for dets sociale sider. Ligesom vi generelt skal sætte fokus på forhindringer, der får en del af os til at undlade at låne og læse bøger. Gode, lokale biblioteker er afgørende i et demokrati som vores og vigtige midt i en læsekrise, hvor særligt børn og unge læser mindre og dårligere, mens et væld af falske nyheder og sandheder på nettet forplumrer viden og information for os alle. Derfor styrk bibliotekerne lokalt.

INDHOLD

Hvad sker der i biblioteksdanmark? Demokratikrise, læsekrise og trivselskrise - læs om bibliotekets nødvendighed og hvorfor biblioteket er afgørende for os som samfund i reportagen fra Det Bibliotekspolitiske Topmøde 2024 i Sønderborg.

Kunstig Intelligens (AI) er i rivende udvikling og debatteres overalt. Både teknologiens muligheder og udfordringer for samfund og for biblioteker, se bl.a. Overblik og aktuelle AI-problematikker side 26.

AI – biblioteket har en kæmpe rolle! Hent ny viden i interview med Karin Englev, formand for landets fag-, forsknings- og uddannelsesbiblioteker, om kunstig intelligens, biblioteksservice til studerende og forskere og samarbejdet med folkebibliotekerne.

Folkebibliotekerne står ved en skillevej. Vi skal vække børns læselyst, opfordrer viceborgmester Anette Mortensen (V) fra Stevns. Kommunen har netop åbnet nyt børnemekka, side 8 og 9.

God sommer, glem ikke en bog til liggestolen!

Hellen Niegaard

- 2 Leder
- 4 Bibliotek på ungdomsøen
- 5 NYHEDSKLIP
Nyt digitalt lydunivers for børn og unge
AI - dansk sprogmodel undervejs
Kulturen og de frivillige
- 6 Norge: Sammen om læsning
Leselyststrategien 2024-2030
Boggave til de små fra Kerteminde Bibliotek
- 7 Sønderborg: Brobygger og bibliotekskommune
- 8 Stevns åbner nyt børnemekka
Thomas Meyhoff
- 9 [Set fra MIN stol]
Vi skal vække børns lyst til at læse
Anette Mortensen (V)
- 10 BIBLIOTEKSPOLITISK TOPMØDE HIGHLIGHTS
- 12 Bibliotekets nødvendighed
Klip fra tale af Paw Østergaard Jensen (A)
Hellen Niegaard
- 14 Bibliotekerne er helt afgørende for os
og vores kulturliv
Klip fra kulturministerens hilsen
- 16 Clement Kjersgaard: De næste 25 års historie
og demokratikrisen
- 16 Simon Skov Fougte: Hvorfor fanden
læser de ikke?
- 18 Trivselskrisen – Meyer & Mehlsen
Kirsten Boelt
- 21 Bibliotekerne & Kunstig Intelligens
- 22 AI – Biblioteket har en kæmperolle
Interview med Karin Englev, DFFU
Hellen Niegaard
- 26 Overblik og aktuelle AI-problematikker
Leif Andresen
- 29 Udfordringerne fra tech-giganterne
Leif Andresen
- 30 Ny hjemmeside – nye muligheder
Om Folkebibliotekernes CMS
Sara Maria Kohnagel

Børnekulturhuset skal gå hånd i hånd med skolens undervisning ... 8

Til Bibliotekspolitisk Topmøde med Sønderjysk kaffebord ... 10

AI, informationskompetencer og kandidatreform presser sig på ... 22

- 32 Tommy Ahlers – Ny formand for CONCITO, den grønne tænketank
- 33 UGE 17: Fra prototype til kommunalt omdrejningspunkt!
Thomas Sture Rasmussen
- 34 Helping libraries help Europeans
Nyt europæisk biblioteksmanifest
- 35 Læsernes Bogpris 2024
Michael Hartz Larsen

BIBLIOTEK PÅ UNGDOMSØEN

Sommeren før corona blev Middelgrundstortet ved Københavns Havn forvandlet til de unges ø, da Ungdomsøen åbnede i august 2019. Øen er for unge og udvikles af unge.

Nu har den også fået sit eget bibliotek, udviklet i samarbejde med Tænk tanken Fremtidens Biblioteker, Læseforeningen og Poesiens Hus som led i projektet *Unge, demokrati og skønlitteratur* med støtte fra Norddeafonden.

- København er blevet et bibliotek rigere, fortæller Simon Rosenstand, projektleder i Tænk tanken, begejstret. - En masse glade gæster trodsede både høj sø og tunge regnskyer onsdag den 29. maj for at tage del i en festlig aften ude i Øresund fuld af samvær, poesi og krydsfeltet mellem de to. Frivillig idémager og tovholder Caspar Coster bor på øen og guidede gæsterne ud af vejret og ind i varmen til en rundvisning i det fredede gamle fort, der i dag fungerer som en fremskudt bastion for ungeliv og ungemagt. Herefter kunne man gå på opdagelse i biblioteksrummet og i dets nye, ungekuraterede bogsamling. Som bibliotekets indretning er bogsamlingen sammensat af frivillige unge litteraturs eksperter fra Poesiens Hus og af unge læseguides og elever, der har deltaget i demokratilæseforløb rundt om i landet i Tænk tanken Fremtidens Bibliotekers projekt.

Skønlitteraturen var i centrum hele aftenen. Forfatter Celine Szabó læste op af og fortalte om sin nye digtsamling *Fremkaldelser* efterfulgt af Casper Weile fra Læseforeningen, der guidede deltagerne igennem poetiske speed-meetings.

Ungdomsøen – et centrum for hele Danmarks ungdom – har fokus på fællesskab, friluftsliv og udfordringer. Fonden Ungdomsøen er ansvarlig for øens drift og aktiviteter. “En af Fonden Ungdomsøens vigtigste opgaver er at sætte øen fri, så det er unge selv, der skaber, udvikler og sætter retningen for Ungdomsøens fremtidige aktiviteter”, fastslog Lisbeth Trinskjær, bestyrelsesformand ved øens åbning. Målet: Ungdomsøen skal styrke generationer af unge i at blive aktive, engagerede og nysgerrige mennesker, som tager ansvar for hinanden, fællesskabet og udviklingen af vores samfund. Besøg selv øen, tjek ungdomsoen.dk

Fotos: Ida Marie Stoffersen Hjortnæs og Asta Lucia Bonifacini Jensen

Simon Rosenstand, Tænkertanken, og Celine Szabó i samtale om digtsamlingen og om at læse og skrive bl.a. i fællesskab med andre.

[NYHEDSKLIP...]

■ **Nyt digitalt lydunivers for børn og unge.** Det nye public service-lydunivers forventes i luften i slutningen af 2024 og Aller Media A/S skal stå for det, oplyser Radio- og tv-nævnet. I dag tilbringer selv små børn flere timer bag skærmen. Målgruppen er børn og unge fra 3-13 år og skal tilbydes et univers, der kan konkurrere med andre online tilbud. I lyduniverset skal der stilles 20 timers nyproduceret programindhold til rådighed pr. uge. Universet vil i øvrigt tilbyde "et bredt udbud af originalt og relevant indhold" i form af nyheder og programmer inden for samfund, kultur, drama, underholdning, viden og musik. Indhold, der kan bruges af børn og unge via en app og en hjemmeside. Det understreges, at lydindholdet skal være gratis og uden reklamer på universets egen platform.

■ **AI - dansk sprogmodel undervejs.** Flere artikler i dette blad har fokus på en dansk sprogmodel. Hvorfor det? SF har bl.a. fremsat forslag til folketingsbeslutning. Man ønsker en stor dansk sprogmodel udviklet f.eks. på basis af Det Kgl. Bibliotek og andre danske vidensdatabaser, også kaldet Large Language Model, LLM, som det kendes fra bl.a. OpenAI's ChatGPT, fordi "Både i EU-regi og i Danmark har vi nogle særlige værdier og regelsæt, som amerikanske sprogmodeller ikke tager højde

for." Vicedirektør for Det Kgl. Bibliotek Cecilie Christensen interviewes 31. april i en *DM Digi* artikel om en sprogmodel baseret på Det Kgl. Biblioteks digitale samlinger med bøger, avisartikler, tidsskrifter og radio- og tv-udsendelser mange år tilbage og bibliotekets høst af alle den danske del af internettets data fire gange om året. "Det er vigtigt at gøre sig klart, at sprogmodeller er mange ting, og det handler ikke nødvendigvis om en dansk udgave af ChatGPT, men om at stille basissprogmodeller trænet på danske, nordiske eller europæiske data til rådighed for offentlige institutioner og virksomheder."

Desuden er Alexandra Instituttet, IBM Danmark og Dansk Erhverv i spidsen for en række danske private og offentlige organisationer gået sammen om at skabe danske sprogmodeller. Dansk Sprogmodel Konsortiet er et værdibaseret fællesskab, der er åbent for alle, der kan tilslutte sig dets formål og principper. Medlemmerne vil sikre transparens og ophavsrettigheder til danske data, så sprogmodellerne trygt kan anvendes. Potentialet i kunstig intelligens (AI) er stort og Sverige er i gang med at udvikle en sprogmodel.

■ **Kulturen og de frivillige.** Første store rapport fra Kulturens Analyseinstitut kom i maj og ser på musikfestivalerne og de tusindvis af mennesker, som hvert år arbejder som frivillige. 14 festivaler på tværs af landet er analyseret omkring frivilligheden. 77.000 mennesker arbejder frivilligt på de danske festivaler, knap 2.000 har deltaget i undersøgelsen. Hvad motiverer dem? Hvad betyder deres indsats for festivalerne, og hvad bidrager de med? Hvor de frivillige tidligere mest er blevet set som dem, der gør rent og lignende, kommer et væld af kompetencer reelt i spil. Tre af ti hovednedslag viser: Musikfestivaler beskæftiger frivillige på tværs af generationer, uddannelsesniveau, køn og erfaring og er afgørende for festivalerne. De bidrager både med konkrete indsatser, nødvendig viden og stort engagement. De frivillige er i høj grad motiveret af fællesskab og sekundært af at få en festivalbillet. Læs rapporten: kortlink.dk/2qd7d

/HN

Norge: Sammen om læsning

LESELYSTSTRATEGIEN 2024-2030

Vi skal bygge en stærkere kultur for læsning. Samarbejde mellem skoler og biblioteker skal styrke læselysten i Norge.

Den norske regering har, som man kunne læse i *Danmarks Biblioteker* nr. 5, 2023 udvidet den nationale biblioteksstrategi for bl.a. at styrke læsestimulering med projekt- og udviklingsmidler. I slutningen af maj i år præsenteredes så endnu et nyt læseinitiativ om skolebibliotekerne og en ny national læsesatsning *Sammen om læsning*. Den præsenteres af både kunnskapsministeren og kulturministeren på regjeringen.no. Norske børn og unge har lavere læselyst og dårlige læseferdigheder end før. Den udvikling ønsker man at vende: Vi skal øge læseferdighederne hos børn og unge, skabe læselyst og læseglæde. Vi ved, at jo mere vi læser, desto bedre læsere bliver vi. Vi skal bygge en stærkere kultur for læsning. Kulturdepartementet har samarbejdet med Kunnskapsdepartementet om strategien

- **Vi legger fram denne strategien sammen.** For hvis vi skal lykkes, kan vi ikke jobbe hver for oss. Til sammen har vi innkjøpsordninger, tilskuddsmidler, prosjektmidler og støtte- og veiledningstiltak. Vi har over 170.000 ansatte i barnehager, skoler og bibliotek som på hver sin måte og sammen kan bidra til at våre mer enn 1,2 millioner barn og unge blir glade i å lese. Strategien viser hvordan utdanningssektoren og kultursektoren bidrar til barn og unges leseferdigheter og lese-lyst. I tillegg har foreldre og foresatte hjemme en viktig rolle, lyder det fra kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (AP) og kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery (AP).

- Lesing kan være det mest spennende i verden, og det kan være skikkelig kjedelig. Uansett er lesing viktig for oss i hverdagen, og for deltakelsen i samfunnet og for demokratiet vårt. Vi må gi flere følelsen av leseglede, der sidene og tankene bare flyker av gårde. Derfor må vi snu trenden med lavere lese-lyst og dårligere leseferdigheter blant barn og unge, sagde kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery, Arbejderpartiet ifølge *bok365.no* ved strategiens lancering i Lillehammer 29. maj.

Hent strategien på regjeringen.no

/HN

Lubna Jaffery

Kari Nessa Nordtun

Kaj er væk

Mats Letén

Gyldendal

Boggave til de små fra Kerteminde Bibliotek. Har du et barn på to eller tre år? Spørger Kerteminde Bibliotekerne. De giver igen i år en boggave for at hjælpe med at starte læseglæden hos små børn.

Fra torsdag 2. maj og resten af maj kunne man komme forbi biblioteket med sit barn på to eller tre år og få en fint indpakket gave med bogen *Kaj er væk*. I modsætning til de andre bøger på biblioteket, skal denne ikke afleveres igen. Det handler om at finde en bog, som ens barn synes er sjov eller spændende, og så er det ellers bare om at slå sig ned, slå bogen op og hygge sig med en god fortælling.

Højtlesning er på mange måder vigtig. Og når man læser historier med børn, fanger de nye ord og vendinger, mens man taler om det læste. Undersøgelser viser, at højtlesning styrker børns legesprog, hvilket gør det nemmere for dem at opbygge gode relationer i daginstitutionerne og senere i skolen. Biblioteket vil derfor gerne " - hjælpe med at finde en bog, som kan starte læseglæden hos dit barn". Måske starter læseglæden med boggaven *Kaj er væk* af Mats Letén (Gyldendal).

Hent inspiration og bliv klogere på sprog og tidlig læsning på laeseporet.dk/sprogstart.

BROBYGGER OG BIBLIOTEKS- KOMMUNE

Omsider kom landets største biblioteksmøde for politikere og fagfolk til Sønderborg, hvor man ser store muligheder i udvikling med biblioteker og kultur.

Borgmester Erik Lauritzen (A) byder velkommen til Bibliotekspolitisk Topmøde 2024.

“Vi er både glade og stolte over, at Danmarks Biblioteksforening er kommet til Sønderborg. Covid-19 spændte i marts 2020 ben for første forsøg. Der har jo været varmet op til det i nogle år. Og til middag så slutter regnen og så kommer solen“, sagde kommunens socialdemokratiske borgmester siden 2013, Erik Lauritzen (A), med et smil i sin velkomst torsdag. “Jeg håber, at I får tid til at se lidt på byen trods det fantastiske program.”

“Vi kæmper hver dag for at skabe udvikling og bosætning i vores område, og her spiller kulturen en meget vigtig rolle”, fortalte borgmesteren. Kulturtilbud, kulturrevents og udvikling af vores kultur har derfor en høj prioritet for politikerne i Sønderborg, der er meget optagede af at skabe ny udvikling afledt af placeringen i Sønderjylland. At de 74.000 borgere har syv biblioteker, er et bevidst valg. Vi ønsker et bibliotekstilbud i alle hjørner af kommunen.” Man har så sent som i 2022 indviet Expo, et lille nyt bibliotek i Augustenborg. Kommunen er både stor på 500 km² og langstrakt, og skabt af syv mindre kommuner ved Kommune- og strukturreformen i 2007.

“En af de ting jeg er allermost stolt af“, påpegede Erik Lauritzen, “er kommunens nye store hovedbibliotek.” Multikulturhuset er placeret centralt på havnefronten over for Alsion, universitetet og stationen og lige ved siden af Alsik Hotel – og blev indviet sidst i 2017.

“Bibliotekerne er i dag rigtig mange ting, og hos os er de også et meget vigtigt mødested for borgerne. Det er en bevidst prioritering at placere dem, hvor muligt, i tæt sammenspil med andre funktioner. For at skabe interaktion, samspil og sammenhæng lokalt. Nogen steder i forbindelse med Borgerservice, nogen ste-

der i forbindelse med fritidslivet og i Sønderborg også i forbindelse med Kunstsolen.” Grænselandet giver, som Lauritzen ser det, nogle særlige forpligtelser til at styrke fællesskabet, hvorfor også Deutsche Bücherei, det tyske mindretals bibliotek, ligger sammen med Biblioteket Sønderborg, kommunens hovedbibliotek, som en naturlig del af Multikulturhuset. Man forsøger konstant at udvikle biblioteksområdet.

“Brobygger til Europa.” Borgmesteren fremhævede derefter kommunen som en del af grænselandet og fortalte, hvordan man lokalt ser store muligheder i at være så tæt på Europa og tilføjede. “Det med grænselandets betydning er jeg ikke helt sikker på, at de har opdaget derovre i København, så det må I gerne hjælpe med at fortælle når I kommer hjem”, opfordrede han.

Et tredje vigtigt fokus er klimadagsordenen. Borgmesteren fortalte, hvordan man gennem de sidste 17 år er gået foran på den front bl.a. gennem arbejdet med Project Zero og områdets store vision om at reducere CO₂-udledningen lokalt – og målet om et energineutralt energisystem i kommunen i 2029.

Også Sønderborgs fantastiske natur med ca. 250 km kyststrækning fik ord med på vejen. Den giver store glæder og oplevelser, men samtidig også, som Lauritzen nævnte, udfordringer som senest i efteråret ved de store storme.

“Velkommen til! Det er jo weekend lige efter topmødet, så bliv bare hængende”, opfordrede Sønderborgs borgmester Erik Lauritzen (A) med et stort smil. Og så var Bibliotekspolitisk Topmøde 2024 skudt i gang. Se reportagen fra side 10.

STEVNS ÅBNER NYT BØRNEMEKKKA

Børnekulturhuset i Stevns Kommune skal gå hånd i hånd med den undervisning, børnene møder i skolen, men tilbyde adgang til læsning og litteraturens verden på en anderledes måde.

De traditionelle biblioteker er under transformation – fra klassiske bogsamlinger til nye steder for læselyst, vidensoplevelser og lokale væresteder. Historien om udviklingen af det nye børnekulturhus er således også en historie om et bibliotek i nødvendig forandring. “Vi er nødt til at tænke nyt, hvis vi skal sikre bibliotekerne en fortsat plads i danskernes kulturelle og demokratiske dannelse”, fastslog Bjarne Nielsen (I), formand for Udvalget for Arbejdsmarked, Erhverv, Kultur og Turisme i anledning af indvielsen i Hårlev.

Udviklingen af et nyt børnekulturhus i Hårlev er støttet af Nordea-fonden, der bl.a. støtter initiativer for det gode liv – og har ydet 2,15 mio. kroner til husets indretning. Stevns Kommune har støttet med et tilsvarende beløb. Borgmester Henning Urban Dam Nielsen (A) takkede ved en festlig og velbesøgt åbning 4. maj varmt Nordea-fonden for støtten. “De troede på vores idé med et børnekulturhus i Stevns og viste os tillid, og nu har vi kvitteret ved at indvie et hus, som lever op til alle de håb og forventninger, vi havde, da vi startede.”

Børnekulturhuset skal styrke børns læring og læsning. Målgrupperne er de yngste børn (0-6 år), startlæserne (6-9 år) og store børn (9-12 år) - og afspejles i husets forskellige aktivitetszoner:

- Lydengen for de helt små (0-1,5 år), hvor børnene kan sanse og sætte lyd på oplevelserne.
- Hønsærækken for de yngste (0-6 år), hvor historierne fortælles.
- Ordbjerget for alle, hvor man kan være mange om fælles oplevelser.
- Bogborgen for startlæserne (6-9 år), hvor børn er på deres helt eget første læseeventyr. Her kan man gribe en bog og helt bogstavelig kravle ind i reolen og finde sit yndlingslæsehjørne.
- Læseraketten er for alle, der selv kan kravle op og ned igen. Her kan man sidde og læse med udsigt over hele biblioteket.
- Litteraturstrædet for de ældre børn (9-14 år), hvor børnene møder litteraturen på mange måder.
- Ordfråseriet for alle, hvor man gerne må tale med mad i munden.

Børnekulturhuset på 650 kvadratmeter er indrettet i Hårlev Biblioteks tidligere biblioteksrum. Det er ikke kun for børn men også fortsat hjemsted for et ‘almindeligt’ bibliotekstilbud, hvor bøgerne nu præsenteres på en anden og mere indbydende måde, som kan pirre øjet og vække nysgerrigheden.

■ **THOMAS MEYHOFF**
Stevns Kommune
Fotos: NOAA

Nordea-fonden har støttet projektet i Stevns Kommune og uddeler hvert år ca. 500 mio. kroner til projekter. Har du en god idé til, hvordan du kan udvikle dit bibliotek med udgangspunkt i LÆS og børns læselyst, så henvend dig til fonden for dialog om mulig støtte.

[SET FRA MIN STOL]

Vi skal vække børns lyst til at læse

Med nyt Børnekulturhus for leg og læring vil Stevns Kommune genoplive læselysten og samtidig give børn med læsevanskeligheder nye oplevelser.

Anette Mortensen (V)
1. viceborgmester, Stevns Kommune
Udvalgsformand
Medlem af Danmarks Biblioteksforenings
Forretningsudvalg

Folkebibliotekerne står ved en skillevej og har gjort det i noget tid, for brugerne efterspørger ikke i samme grad vores produkt længere. De vil gerne låne bøger digitalt, men det fysiske bibliotek er truet, og det giver os et valg. Vi kan gøre mere af det samme med fare for, at der i fremtiden kan blive endog meget langt mellem bibliotekerne. Eller vi kan gøre noget radikalt andet og udvikle bibliotekerne efter tidens og ikke mindst brugernes behov.

I Stevns valgte vi det sidste, og startede for nogle år siden en modernisering, så vores biblioteker i dag har meget mere på hylderne end bare bøger. Nyeste indsats i den omstilling slog vi dørene op til for ganske nylig, da vi omdannede vores bibliotek i Hårlev til et nyt fyrtårn for leg og læring med inspiration fra LÆS i København. Et børnekulturhus, hvor vi også adresserer en kritisk samfundsudfordring: Den dalende læsekompetence blandt børn.

Statistikkerne taler deres tydelige sprog – danske børns læsefærdigheder er på retur, og på 4. årgang kan hver fjerde elev ikke fortolke, læse mellem linjerne eller læse kildekritisk. Det er ikke kun en akademisk bekymring, men en helt reel trussel mod vores mulighed for at ruste kommende generationer til fremtiden.

Med børnekulturhuset har vi taget et betydningsfuldt skridt mod at vende den bekymrende tendens, og tager dermed vores medansvar for den almene

og demokratiske dannelse. I en tid hvor næsten alt er digitalt har vi gjort huset analogt, og det giver børnene nye muligheder for – i bogstavelig forstand – at slukke, lege, lære og være på en måde, som børn er ved at aflære. Her må man gerne lege og have det sjovt. Man må ikke tegne på væggene, men det er helt ok at rode lidt og bruge både krop og sanser. Det er sådan et hus for børn skal være!

Finansieret i samarbejde med Nordeafonden, tilbyder huset aktivitetszoner indrettet til forskellige aldersgrupper – fra de alleryngste, der kan sanse og lege i Lydengen, til de ældre børn, der møder litteraturen i Litteraturstrædet. Det er stedet, hvor vi kan give børn og deres familier et nyt og uforpligtende frirum, hvor de kan være nysgerrige på litteraturen sammen uden for den mere faste struktur, de møder i skolen. På den måde skal børnekulturhuset gå hånd i hånd med den undervisning, børnene møder i skolen, men tilbyde adgang til læsning og litteraturens verden på en anderledes måde. Heldigvis kan vi allerede nu se børnene gøre det, vi håbede på. De har indtaget huset og bruger de forskellige zoner helt intuitivt. Det er skønt at overvære, og vores bogudlån er da også steget med 50-60 % i de første uger efter indvielsen.

Udfordringen med det faldende engagement i læsning kræver handling. Vores børnekulturhus repræsenterer en ny

æra for bibliotekerne, hvor vi ikke kun opbevarer bøger, men aktivt fremmer læselyst og kildekritisk tænkning. Vi anerkender, at læsning er fundamentet for al videre uddannelse og derfor skal læsning integreres i børnenes hverdag på en måde, der både engagerer og inspirerer.

Med det nye børnekulturhus håber vi ikke kun at genoplive læseglæden hos børnene, men også at inspirere andre til at gentænke og revitalisere deres biblioteker. Det er vi nødt til, hvis bibliotekerne fortsat skal være relevante og have en central plads i det danske samfund.

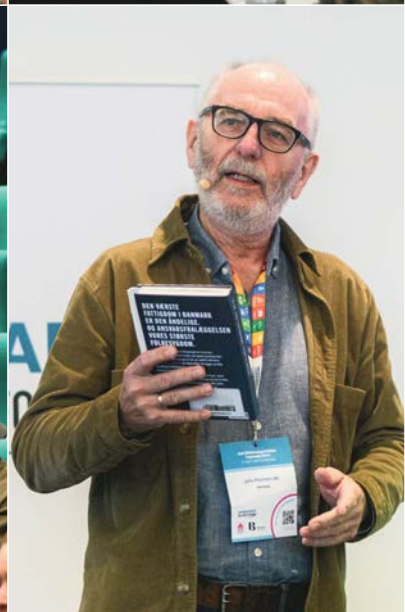
Lad os derfor tage udfordringen op sammen og vise, at biblioteket kan være mere end lange rækker med støvede boghylder. Biblioteket skal være et sted for inspirerende, kulturelle oplevelser, et sted som pirrer vores nysgerrighed og stimulerer vores sanser, et sted for almen dannelse og ikke mindst være et sted, som tager medansvar for væsentlige samfundsudfordringer.

Vi har i Stevns valgt at slå ned på børns læsevanskeligheder. Andre biblioteker kan tage andre retninger. Det er en udvikling, jeg glæder mig til at følge, og jeg er stolt af, at vi som en mindre landkommune har formået at løfte en opgave som denne til det niveau, vi har. Jeg håber, der er flere, der vil læse med.

DB BIBLIOTEKSPOLITISK TOPMØDE 2024

Topmødefotos:
Roberts Osis

HIGHLIGHTS

SØNDERBORG 11. - 12. APRIL

Landets største kulturpolitiske træf

400+ kommunalpolitikere, biblioteks- og forvaltningsledere, biblioteksmedarbejdere og -eksperter, udstillere og centrale aktører var tilmeldt årets Bibliotekspolitiske Topmøde i Sønderborg. Med udsigt i verdensklasse ud til Alsund fra både Hotel Sønderborg Strand og Hotel Alsik, hvor mødet blev afholdt over to dage.

Politisk optakt

Topmødet indledtes af tre politiske afsæt. Som lokal vært fortalte borgmester Erik Lauritzen (A) om Sønderborgs fokus og daglige opmærksomhed på udvikling, bosætning og kultur som vægtige parametre i tillæg til fællesskabet i grænselandet. Mødets bibliotekspolitiske vært, Paw Østergaard Jensen (A) forperson for Danmarks Biblioteksforening og byrådspolitiker i Albertslund Kommune, fortalte om biblioteksforeningens kulturpolitiske indsats – og om aktuelle mål og visioner for folkebibliotekernes udvikling. Hvorefter kulturminister Jakob Engel-Schmidt (M) sendte sin hilsen fra ministeriet.

Det vil vi have mere/mindre af

Topmødeprogrammet fik overordnet set mange roser for den røde tråd – fra demokrati og læsekriserne til trivselsskrisen, omend førstedagen var lidt for tæt belagt. Hit var bl.a. Clement Kjersgaards fokus på demokratikrise og bibliotekets rolle i de næste 25 års historie fulgt af Rasmus Meyer om Trivselkrisen og Camilla Mehlsen med *Opmærksomhedstyveriet* med flere. 'Godt og relevant topmødeprogram, lige hvad vi kunne tage med hjem og bruge'. Mere 'debat og uenighed' efterspørges. Og gerne mere workshop fremfor oplæg med spørgsmål. Festmiddagen i Sergenten – blev en helt særlig oplevelse fra Jesper Koch og Alsik's køkken!

Netværk og dialog

At Danmarks Biblioteksforenings Bibliotekspolitiske Topmøde er stedet for udveksling af kulturnyheder og kommunale kontakter, for samvær med egne og andre – politikere og kolleger blev igen i år fremhævet i stor stil. Netværk, fællesskab, faglige og politiske 'snakke' vægtes højt; topmødet ses som en unik mulighed for at tale kultur og biblioteker på tværs både fagligt og partimæssigt. Desuden var det spændende at deltage og opleve Sønderborgs store kulturengagement og dejlige bibliotek i det nye Multikulturhuset fra 2017 – meldes der også.

Ses vi?

Mens enkelte gav udtryk for deres oplevelser under topmødet, valgte andre at melde tilbage via den udsendte evaluering, som godt 50% har besvaret. Af dem vil lige knap 90% deltage igen, andre måske og blot én vil ikke. Hvor hele 50% deltog for mere end 4. gang, var årets Bibliotekspolitiske Topmøde det første for knap hver fjerde, 24%.

På gensyn næste år i Herning

Johs. Poulsen (B), formand for Kultur og Fritidsudvalget i Herning og tidl. MF, bød velkommen til Herning den 24. og 25. april næste år. Læg vejen indenom et af landets stærke folkebiblioteker, Herning Hovedbibliotek. I 2014 flyttede det fra udkanten af byen ind midt på gågaden et stenkast fra rådhuset og torvet. Den nye adresse har skabt ikke bare et af landets levende og velbesøgte biblioteker men også en unik dynamo i byudvikling af Herning centrum.

Sæt kryds i kalenderen 24. og 25. april 2024. Tag jeres byrådsmedlemmer, nye og gamle kolleger under armen.

På gensyn!

/HN

"Udsigt i verdensklasse"

Under Sønderborgs slogan var der fredag god lejlighed til at høre om byens havnefront, byudviklingen og kulturinvesteringer som drivere, da Stephan Kleinschmidt, 1. viceborgmester fra Slesvigsk Parti, i en stor workshop i bibliotekets sal fortalte om Sønderborgs udvikling og strategi.

Find alle præsentationerne på dbtop.dk.

(A)
foreningMARKS
KSFÖRENING

BIBLIOTEKETS NØ

“Kultur som løsning i en krisetid”. Samfundets
Klip fra tale af Paw Østergaard Jensen (A), D

Vi befinder os midt i en tid med mange kriser, men også en tid med nye muligheder og nye konturer for vidensformidling og kulturliv. Og måden vi indretter os på i både hverdagen og i samfundet. Paw Østergaard Jensen (A), forperson for Danmarks Biblioteksforening, tog i sin politiske tale til Topmøde 2024 fat på det nødvendige bibliotek, politiske indsatser og behovet for skærpet kulturpolitisk fokus.

Hvad sker der i biblioteksdanmark?

- Det har været et vildt år siden Topmødet i Odense. Når man kigger ud over bibliotekslandskabet, så har jeg oplevet en masse fantastiske biblioteker. Med serviceminded personale og en masse glade brugere. Og de sidste par dage har vi også set stigende udlånstal både digitalt og fysisk. Men jeg oplever også udsultede biblioteker, hvor brugerne ikke føler sig mødt, og hvor de bedst stillede borgere tager til nabokommunen eller stopper med at bruge biblioteket og klarer sig på anden vis.

- Jeg ser uddannelsesinstitutioner, hvor de studerende strømmer til biblioteket, men jeg oplever også, at halvdelen af ungdomsuddannelserne har lukket deres biblioteker og presser folkebibliotekerne, som mange steder også er økonomisk trængt. Jeg oplever skolebiblioteker med læseglade børn, men også en del nedprioriterede pædagogiske læringscentre med en låst dør eller tomme hylder og stort set kun skærme.

- Der findes ikke kun én løsning. Der findes nogle meget kvalificerede bud på fælles løsninger, og dem skal vi have knæsat. Uanset om det bliver i en ny bibliotekslov, i andre love som folkeskolereformen eller forordninger eller på anden vis – biblioteksdanmark knækker, hvis ikke vi får løst den opgave. Det er brugerne, ikke mindst børnene, der bliver taberne.

Politisk dialog og fokus

- Efter vores debatoplæg “Samfundets udfordring og biblioteket som svar” har der været bud efter os. Vi har holdt møder med både kulturministeren, undervisningsministeren og været i dialog med digitaliseringsministeren og en hel del kulturordførere og undervisningsordførere, og ikke mindst med rigtig mange kommunalpolitikere – dem, der lokalt træffer beslutningerne.

- Det trækker ud med drøftelser om en ny bibliotekslov. Sidste år lovede kulturministeren ellers på Topmødet i Odense, at vi skulle snakke mere om bibliotekernes rammer og en ny lov. I januar i år holdt vi et møde med ham, hvor han gjorde det klart, at der først skal afsluttes en museumsreform, som trækker ud, så skal der gang i en scenekunstreform, foruden – som der står i regeringsgrundlaget - i en samlet kulturpolitik. Dét er heldigvis nævnt der, og det er ambitiøst og godt. Men vi har startet en proces, understregede Paw Østergaard Jensen – og den vil vi intensivere fra biblioteksforeningens side.

- Vi er afhængige af jer som aktive medspillere og har brug for

NDVENDIGHED

udfordringer og bibliotekspolitiske visioner - muligheder og pejlinger. Danmarks Biblioteksforening, om politisk arbejde, værdier og visioner.

Repræsentantskabets og for hele foreningens samlede forbindelser. Vores væsentligste opgave er at italesætte bibliotekets rolle i en politisk sammenhæng. Og det er vanvittig vigtigt, at vi bruger alt, hvad vi kan af forbindelser her i rummet – og i fællesskab med andre. Det er bibliotekets nødvendighed, som er på spil. For det enkelte menneske og i samfundet.

Biblioteket, borgerne og kriserne

- Vi ser stigende udlånstal igen efter corona. Der er mange forklaringer på det, men nok også fordi man rundt omkring er lykkes med at lave nogle mere målrettede strategier i den konkrete kommune. Der er forskellige behov, og det er forskelligt, hvordan borgerne skal mødes i den enkelte kommune.

- Bibliotekets formål er langt hen ad vejen at skabe demokratisk kompetente borgere – det kan man gøre med bøger, med avislæsesal, med foredrag og med en hel myriade af andre muligheder – og det er ligeledes vanvittig vigtigt, at vi italesætter alle de muligheder, der er. Den mest besøgte kulturinstitution er jo folkebiblioteket.

- Læsekrise, trivselskrise, opmærksomhedskrise, øget polarisering og debat. Man kan næsten ikke tale læsekrisen eller bibliotekets betydning som en del af løsningen for meget op.

- Her ligger også en del af svaret på udfordringen med de 43.000 unge, som regeringen også har sat ord på, unge uden uddannelse eller en plan for eget liv. Jeg tror på to ting. De skal aktiveres, de skal ikke være tilskuere. Det er et lokalt ansvar, og strategien for området skal også være lokal. Og biblioteket skal med, som vi har sagt, når vi er blevet spurgt i kulturministeriet eller af andre. De 43.000 unge uden planer klares ikke med billetter til noget, de kræver aktiviteter, de skal inddrages og der skal ske noget.

Rammer, mål og ministermøder

- For at imødegå de her ting kræves debat om rammer og mål. Uanset ny lovgivning eller ej, så er opgaven der. På vores møde med kulturminister Jakob Engel-Schmidt fik han et oplæg til det videre forløb og hvilke elementer Danmarks Biblioteksforenings Repræsentantskab har fremhævet som nødvendige at styrke. Opgaver vi synes er afgørende vigtige at løse for bibliotekerne. De indgår i debatten her i Sønderborg. Og fremadrettet bl.a. som udgangspunkt for de kulturpolitiske træf frem mod KV2025, vi planlægger i alle fem regioner i slut oktober/november, så man kan deltage og nå hjem, en slags fyraftenstræf, hvor også centrale politikere deltager.

- Et konkret output fra mødet med kulturminister Jakob Engel-Schmidt (M) er et fælles debatindlæg om nødvendigheden af bibliotekerne og en opfordring til at prioritere bibliotekerne i kommunerne. Det er i støbeskeen. Vi står foran tredje budget i denne valgperiode, ofte et kritisk budget. Hvad indlægget vil indeholde er p.t. åbent men vil nok kunne ses lidt i forlængelse af

Alex Vanopslaghs (LA) bog *Vejen til ansvar*, hvor han i 2023 skrev "I dag har vi ikke længere brug for bibliotekerne som vi kender dem. ... men i stedet for at lukke biblioteker og spare penge, har bibliotekerne opfundet nye opgaver til sig selv." Fair nok, hvis han mener det. Han tager bare fejl med hensyn til, hvad biblioteket egentlig er og tager fejl i nedgangen i udlånet, som handler om lukninger. Udspillet boost'ede en varm biblioteksdebat og viste, hvor mange politikere, meningsdannere og borgere, der bakker om bibliotekerne. Noget vi i DB også debatterer på landets kommende folkemøder.

“For mig er der altid grund til at tale om biblioteker, bøger og læsning. Biblioteker er ikke en selvfølge, de skal have opmærksomhed politisk og fagligt. I et samfund med krig og ufred, polariseret debat og misinformation samt perfektionskultur og dalende trivsel skal biblioteket udvikles, bakes op og styrkes.

Kommunerne og biblioteket

- Det er ude i kommunerne, at bibliotekernes rammer skabes. Forskellene mellem hvad borgerne kan forvente af deres bibliotek fra kommune til kommune er som sagt blevet for store. Ser man på, hvad man bruger pr. indbygger fra kommune til kommune, er det enormt forskelligt. Der er en kæmpe forskel. Det vil vi i Danmarks Biblioteksforening udfordre.

I dag understøtter biblioteksloven ikke opgaveløsningen på optimal vis og flere af lovens opgaver ikke længere relevante i dag. Loven nævner begreber som tilgængelighed til bl.a. multimedier og videogrammer som en del af bibliotekernes opgave, men den teknologiske udvikling har betydet, at disse begreber ikke har relevans længere, sagde Paw Østergaard Jensen.

- Formålet med debatten om bibliotekernes rammer og en debat om ny bibliotekslov er at sikre bedre, opdaterede rammevilkår og udnytte potentialet i de danske biblioteker til at løse samfundets udfordringer langt bedre i fremtiden. Vi skal gå fra en passiv formulering om at 'stille til rådighed' til aktiv forpligtelse.

Styrk partnerskab lokalt og internationalt

- Ny lov eller ej, så skal vi ude i kommunerne blive bedre til at beskrive bibliotekets nødvendighed som en af løsningerne på de mange samfundsudfordringer. Der er mange tabere, hvis ikke vi aktivt får udnyttet bibliotekernes mange potentialer og vist, hvad de kan. Vi er derfor også rigtig glade for det aktive samarbejde med KL og specielt med formand for Kultur-, Erhverv- og Planudvalget Johan Brødsgaard (B). Vi har en aktiv dialog med ham og har også lavet fælles udspil.

KL og DB har også en del fælles interesser i at styrke de lokale samarbejder specielt mellem folkeskolen og folkebibliotekerne. Nu må vi se, hvordan folkeskoleaftalen bliver udmøntet. Vi har i alle tilfælde talt varmt for, at samarbejdet mellem skolen og biblioteket skal være en forpligtelse ligesom med musikskolen – og har haft en aktiv dialog med undervisningsminister Mattias Tesfaye (A). Der er en lydhørhed over for læsekrisen, som har ramt

Danmark, og som kræver både adgang til bøger og en aktiv formidling. Med folkeskoleaftalen var ½ mia. kroner til flere fysiske bøger og 25 mio. kr. i til læsekampagne. Ganske vist over 10 år, men forligsteksten fremhævede, at “Kampagnen bygger videre på erfaringerne fra samarbejdsprojektet mellem bl.a. pædagogiske læringscentre og folkebiblioteker om Børn og unges læsegælde som Tænketanken Fremtidens Biblioteker står bag.” Dét følger vi op på over for ministeren og undervisningsordførerne – og måske også med en høring på Christiansborg.

Det er ikke kun i Danmark, at biblioteket spiller en afgørende rolle, sagde DB's forperson.

- Jeg må også nævne den store verden og udviklingen, når det gælder om at sikre fri og lige adgang til information – ikke mindst under krig og ufred. Første offer er altid sandheden. Derfor arbejder vi sammen med kolleger internationalt i IFLA, ligesom vi prøver at påvirke EU gennem EBLIDA. Vi har et stærkt samarbejde med de andre nordiske foreninger og føler et ansvar over for verden på det her felt. Men også fordi vi får meget tilbage fra de øvrige landes organisationer.

Lad os komme i gang!

Overordnet handler det om at stille skarpt på, hvad biblioteket kan gøre for det enkelte menneske og for samfundet som helhed.

I årets løb har vi sat mange ting på den politiske dagsorden. Vi har igangsat en del debatter og opnået en del resultater. I har kunnet læse om det i bladet og i beretningen, - og I har hørt noget om det her.

■ Vi skal alle spidse pennen, og fra Danmarks Biblioteksforening vil vi med Forretningsudvalget forrest arbejde benhårdt videre resten af denne valgperiode.

Velkommen til at være en del af det. Og mange tak til Sønderborg for at vi måtte komme. I kan være stolte af jeres by og bibliotek, sagde Paw Østergaard Jensen (A) i sin velkomst.

/HN

BIBLIOTEKERNE ER HELT AFGØRENDE FOR OS OG VORES KULTURLIV

Klip fra Jakob Engel-Schmidts videohilsen fra Kulturministeriet

- Først og fremmest tak for endnu et år med en stor indsats for læsning og lokale samtaler, debatter og dannelse, mødesteder og frirum, oplevelser og viden, indledte kulturminister Jakob Engel-Schmidt (M) sin tale til Bibliotekspolitisk Topmøde 2024.

Ministeren glædede sig over de seneste tal fra Danmarks Statistik. De viser, at udlånene fra bibliotekerne, fysiske og digitale, er steget igen fra 2022 til 2023.

- Der bliver lånt, og der bliver læst rundt omkring i hele landet og indsatsen for læsning og mødet med bøgernes verden er noget, jeg gerne vil fremhæve. Særligt fordi det er så utroligt vigtigt for vores børn og unge. Der er så meget som kæmper om børnenes tid, opmærksomhed og koncentration.

- I kender det, og vi taler hele tiden om det. Både politikere, eksperter, ja også i medierne. Kort sagt – der er hård konkurrence med snapchat, youtube, twitch og de sociale medier, som ellers findes. Og hvad med de chatbots, som er flyttet

Foto: Sine Bistrup/Ritzau Scamnix

ind - uden vi har bedt dem om det? Flere børn skal introduceres for bøgernes forunderlige verden, fastslog kulturministeren.

Bøger og litteratur er, som Jakob Engel-Schmidt ser det, et afgørende element i en opvækst. Vigtigt er det, at unge mennesker og børn har noget at fordybe sig i og med.

- Det mindste, vi kan gøre, er at sørge for, at der er en stak gode og ikke alt for slidte bøger at gribe til, når børnene har lagt mobilen fra sig og måske er gået ind på biblioteket. I den nye aftale om folkeskolen er der fundet penge til fysiske bøger. Det er bøger til undervisning og til læsning.

Selv var ministeren glad for at kunne fortælle, at han netop havde øremærket 21 mio. kroner af udviklingsmidlerne i 2024 til at udbygge samarbejder om børns læseglæde.

- Målet er booste børns lyst til at læse gennem engagerende formidling og bedre adgang til fysiske bøger. Det håber jeg i vil tage godt imod.

“ Vi taler meget om, at børn og unges skærmforbrug skal ned. En af vejene til dette er at skrue op for glæden ved at læse en fysisk bog. Men så er det selvfølgelig en forudsætning, at børn og unge har let adgang til bøger, og at de møder litteraturanbefalinger, som kan inspirere dem til den næste læseoplevelse.”

Samarbejde på tværs lokalt er nøglen. Ministerens ønske er, at de 21 mio. kroner får skubbet gang i nye samarbejder på tværs af folkebiblioteker og skolebiblioteker, så flere børn og unge bliver introduceret for og fanget af bøgernes verden.

Udviklingsmidler til folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre vil i 2024 derfor have særligt fokus på at løfte samarbejdet mellem folkebiblioteker og de pædagogiske læringscentre på landets skoler. Indsatsen bygger videre på tidligere års indsatser fra Kulturministeriet, hvor folkebiblioteker i samarbejde med skolefritidsordninger, børnehaver m.fl. arbejder på at gøre bøger og oplevelser med litteratur til en naturlig del af børnenes hverdag. Udover de 21 mio. kroner afsættes deri øvrigt yderligere 3,4 mio. kroner i 2024 til bibliotekernes digitale udvikling. Midlerne vil kunne søges fra begyndelsen af juni.

Meget mere end bøger. I dag står bibliotekerne for mange andre dannelsesmæssige, demokratiorienterede og folkelysende aktiviteter og opgaver lokalt.

- Jeg ved også, at bibliotekerne har mange andre områder end læsning og bøger på radaren. Og I har gjort mig opmærksom på, at biblioteksloven ikke giver helt tidsvarende rammer til de mange opgaver bibliotekerne i dag løser.

Budskabet er modtaget, sagde kulturministeren og kvitterede for en god snak med Paw Østergaard Jensen (A) og Michel-Steen Hansen fra Danmarks Biblioteksforening.

- Jeg har lovet, at vi følger op på den gode samtale. Og de gode samtaler, vi har haft om bibliotekernes rammer, så snart der er mulighed for det. Jeg har også lovet Paw og Michel, at vi og at jeg vil gøre mit for at fortælle kommunerne, at der er behov for, at de prioriterer deres biblioteker. For bibliotekerne er helt afgørende for vores kulturliv.

/HN

DE NÆSTE 25 ÅRS HISTORIE OG DEMOKRATIKRISEN

Der er brug for jer!
Clement Kjersgaard,
samfundsdebattør
og tv-vært.

Hvad er samfundets største krise?

Spurgte Michel Steen-Hansen, direktør i Danmarks Biblioteksforening og moderator på topmødet i Sønderborg.

Umiddelbart efter den politiske åbning og kulturministerens hilsen til Det Bibliotekspolitiske Topmøde tog mødet fat på de store spørgsmål, og direktøren bad indledningsvis topmødets deltagere give deres svar via mobilen. Flere havde – ud over det globale som klima, krig og ufred – fokus på et udfordret fællesskab, sammenhængskraft, evne til fordybelse, tab af læselyst og især kunstig intelligens – AI. Og langt det meste blev adresseret under de to dages oplæg, debatter og workshops.

Der er brug for jer! Clement Kjersgaard, samfundsdebattør og tv-vært, var ikke karrig med tilliden til salen i sin åbningskeynote.

- I forhold til de næste 25 års historie og demokratikrisen og mange af de udfordringer, vi alle står over for og har medansvar for, har jeg har en god nyhed til jer og en dårlig. Det er brug for jer! Som borgere, forældre, onkler, tanter og som kammerater, kolleger, ledere og politikere, og der er brug for jer som bibliotekarer. Og alt hvad I ellers er.

- Men en ting er sikkert, vi kommer til at stå over for en generationskløft, der siger

spar to til, hvad vi har set. Vi har en generation af unge, og ung er man, hvis man er under 30 år, så alle over 30 år er boomere. Alt der gik forud, er et fedt. Ikke fordi de unge ikke vil tale med os, det vil de gerne. Det er fordi vi er på vej ud...

Som Kjersgaard ser det, så vil rigtig, rigtig mange af dem, der i dag er i 40'erne, 50'erne og 60'erne lige om lidt stemple ud, hvis de kan.

- Mens man stadig har et sommerhus, hvor man kan holde ud at være, før vandet stiger'... og så var salen for alvor lysvågen, og stemningen slået an til første samtale og heldigvis også nogen latter om demokrati, fællesskab og ansvar.

- Vi har langt mere information end tidligere, og alligevel er vi åbenbart mere fremmede for hinanden end nogensinde før i forhold til samfundsopgaver og overlap samt udviklingsforandringer i den store skala – inkl. bibliotekets fremtid.

Biblioteket – en fremtidig spa for sjælen. Kjersgaard var ikke i tvivl. På et spørgsmål fra salen, der bl.a. gik på fremtidig adgang til viden og uddannelse, mangfoldighed og veje fremad. - I skal ikke gøre, hvad de andre gør. Om et øjeblik ligger al viden og kulturoplevelser på samme server og hvad så? I skal holde fast i jeres og bibliotekernes faglighed.

HVORFOR FANDEN LÆSER DE IKKE?

Spørgsmålet blev rejst i den politiske tale af forperson i DB, Paw Østergaard Jensen (A), og i kulturministerens hilsen fra København. Siden blev krisen både dokumenteret og debatteret – og endelig kom der bud på veje at gå for at ændre på udviklingen.

Læsekrisen: Simon Skov Fougth er national forskningsleder på PIRLS-undersøgelsen fra 2023 og gav et godt indblik i den store undersøgelse og talte om tendensen, der går igen i andre lande. Danske børn i 4. klasse læser dårligere end tidligere. Det fundamentale problem er, at der bliver færre gode læsere – og der bliver der flere svagere læsere. Han talte desuden om PISA undersøgelsen, der viser, at det samme gør sig gældende for de 15-årige.

Tilbagegangen er særligt markant blandt de svageste læsere, mens de stærkeste læsere ikke har fået ringere læsekompetencer. Og der ses et større fald i læsning af faglitteratur og informerende læsning. Når det gælder læsning i fritiden, skønlitteratur, er det væsentligt at vide, at det er læsning af denne type tekster, der betyder noget for børn og unges læsekompetencer. Simon Skov Fougth talte om læsning som en vigtig del af vores identitetsdannelse, vores ordforråd, sprog og læring, og understregede, at her kommer det også til at handle om jer "fordi I som voksne har en altafgørende indflydelse på, hvad vores børn gør. Problematisk dels fordi også færre voksne kan lide at læse, dels fordi vi kan konstatere, at vi rent socioøkonomisk er langt fra at bryde den sociale arv i Danmark."

Det står galt til, fastslog forskeren. Vi har op mod 25% i vores grundskole som reelt ikke kan læse. Et seriøst problem. Og til dem, som mener, det må være en konsekvens af corona-tiden, så køber Simon Skov Fougth ikke den forklaring på baggrund af undersøgelserne. Læseglæden er faldende, vi har i Danmark 14% elever der kan lide at læse i fritiden, det er et signifikant fald og en stigning af elever, der ikke kan lide at læse, som nu er oppe på 36%.

Simon Skov Fougth

Jo mere eleverne bruger tid på de sociale medier, jo mere falder deres lyst til fritidslæsning. Og fritidslæsning af skønlitteratur i fritiden – i bogform er nøglen! Det betyder faktisk noget.

I forhold til skærm-debatten, fortalte han, handler det mere om, hvad man læser. Det er bedst at læse skønlitteratur i den traditionelle bogform, mens fagtekster udmærket kan læses på skærme. Konklusionen her er: Analog (papirudgaven) læsning bør prioriteres, men det skal ikke ske på bekostning af digital læsning. Og Simon Skov Fougth fremhævede, at de voksne både hjemme og i skolen, er rollemodeller, og PIRLS viser, at det er afgørende for børnene, hvad de ser deres voksne omkring dem gøre.

Uanset og kort fortalt, der er ingen vej udenom. Det signifikante fald i læsekompetence blandt elever både i 4. klasse og blandt de 15-årige skal håndteres og imødegås – og der er hjemmet, skolen og bibliotekerne til opgaven.

I den politiske paneldebatt – Sammen om læseglæde – mellem Johan Brødsgaard (B), formand for KL's Kultur-, Erhverv- og Planudvalg, Dorte Andreas, næstformand i Skolelederforeningen, Camilla Gregersen, forperson for fagforeningen DM, og May-Britt Diechmann, forperson for Bibliotekschefforeningen kom panelrunden

med mange gode bud på indsatser for at styrke det enkelte barns og den unges læsekompetencer. Vigtigt for den unge selv, men i høj grad også for samfundsudviklingen som sådan.

- **Grundlæggende så handler det** om strukturer, bl.a. om et rigtig godt samarbejde mellem folkebibliotek og folkeskolen og jeg tror, vi er langt fra at være der, hvor vi skal hen. Vi skal turde at have nogle forpligtelser over for hinanden. Den her krise er simpelthen så monumental, at vi politisk må vise noget mod og også stille nogle krav om det. Som forældre handler det også om, at vi er gode forbilleder og ikke kun er optaget af mobilen, sagde Johan Brødsgaard.

- **Tak for at understrege**, at vi har et fælles ansvar – og at det ikke kun handler om skolen, fortsatte Dorte Andreas. Læsning er grundstenen i forhold til dannelse og uddannelse. Vi skal sammen vække læselysten, og derfor skal vi ned i tempo både i skolen og i samfundet. Skolen skal rigtig meget og må prioritere behårdt. Børnenes andre voksne skal, som det blev sagt, med i opgaven. Og jeg vil gerne tilføje daginstitutionernes voksne.

- **Skal vi styrkelæselysten** og skal denne udvikling tages alvorligt, skal vi have kommuner og regering – politikerne – ind på banen. For alt for længe har jeg oplevet, at kultur og biblioteker betragtes som flødeskum, som der godt kan skæres ned på. Vi skal derfor starte med at spørge: Synes I det er et problem, at omkring 25% af børn, som kommer ud af skolen reelt ikke kan læse. Hvad med den ulighed, det skaber? Og hvad er det for et liv, de her børn, unge og voksne vil komme til at få? Ønsker man ikke den ulighed, så skal der investeres i det her område, og dets professionalisme

skal tages alvorligt. Det skal ikke være projektpuljer men langsigtede investeringer, pointerede Camilla Gregersen.

- Det er et langt sejt træk.

- **Hvordan skal vi overhovedet få** en demokratisk befolkning, hvis op mod 25% ikke kan læse. Kigger vi på de strukturelle barrierer, som vi bibliotekschefer bokser med i kulissen, så er det faktisk lidt vanskeligt at komme ud og samarbejde. Kunne vi kigge på, hvordan økonomier er skruet sammen, fordi som det er nu ude i kommunerne, er det sådan: Se jeg er mest 'lækker', jeg skal have flest penge på budgettet. Skulle vi måske arbejde lidt mere på tværs og innovativt, pulje midler til fælles opgaver eksempelvis som i BOG-glad, hvor vi sammen med institutionerne satsede på bøger, opfordrede May-Britt Diechmann.

Undervejs blev der også spurgt ind til Simon Skov Fougth og hans understregning af forældreansvaret. Dét kommenterede Simon Skov Fougth på. – Og jo, jeg går ind for tvang. Forældre bliver nødt til at tage opgaven på sig. Det handler om en kultur i hjemmet, og du skal som forælder sige 'du skal læse og jeg sætter mig her ved siden af dig og så læser vi sammen'. Det andet, jeg vil pege på, er, at jeg kunne godt tænke mig et større samarbejde med pædagogerne i forhold til at læse i SFO'erne i fritiden. Som det tredje lød det: Skolerne kunne droppe en hel masse tid og udgifter omkring bureaukrati og i stedet bruge penge på skolebiblioteker. Og endelig så kunne man styrke et samarbejde mellem folkebibliotekerne og skolerne, der ikke altid er lige parate til det – det skal aftales. Vi har en guddommelig børnelitteratur i dag, men det kræver, at barnet har nogle voksne, der kan hjælpe barnet med at finde litteraturen. Og så lancerede Simon Skov Fougth ellers en forrygende Klods Hans-rap til inspiration for salen og den videre indsats.

Hvordan styrker vi læseglæden? Senere i det Bibliotekspolitiske Topmødeprogram var der ny viden og inspiration til lokal indsats at hente i workshops med Lisbet Vestergaard og Amanda Egebo, henholdsvis leder og koordinator på det nationale projekt *Børn og unges læseglæde*.

/HN

Johan Brødsgaard,
Dorte Andreas,
Camilla Gregersen og
May-Britt Diechmann

Meyer og Mehlsen

TRIVSELSKRISEN

HVEM OG HVAD HANDLER DET OM?

Trivsel, myndiggørelse og livsmod er vejen til at mestre eget liv. Med digitale devices er der opstået et hårdt børneunivers. Hvad er de aktuelle udfordringer, og hvordan kan vi bedre styrke børn og unge.

Trivselsudfordringer fylder på den danske dagsorden. Trivselskommissionen blev igangsat i august 2023 af partilederne, der ønsker at forstå, hvad der i dag er på spil i børn og unges liv.

Rasmus Meyer, formand for Trivselskommissionen og forstander på Krogerup Højskole, åbnede topmødets fredagsprogram med et engageret oplæg om børn og unges trivsel.

Et godt liv – et godt børneliv

Kommissionen skal kvalificere debatten og komme med anbefalinger, der understøtter børn og unges trivsel, myndiggørelse og livsmod og som dermed kan gøre dem i stand til at håndtere livet, også når det er svært. Desuden skal den være med til, at vi som samfund kommer nærmere en trivselsforståelse bl.a. ved at samarbejde og koordinere på tværs af sektorer.

Målgruppen er børn og unge i alderen 0-25 år. Dels skal omfanget af mistrivsel undersøges. Dels skal der med afsæt i data og viden skabes overblik over hvilke udfordringer, der fører til mistrivsel. Risikofaktorerne kortlægges, og relevante beskyttelsesfaktorer skal identificeres.

Kommissionen har fokus på fire temaer:

- Fællesskaber og relationer
- Tidlig indsats
- Livsmod og robusthed
- Det gode digitale liv

Rasmus Meyer påpegede, at de fleste børn og unge i Danmark trives og er robuste nok til at håndtere livets udfordringer. Både individuelt og i fællesskaber. Netop det faktum kan guide kommissionen og vise vej/udvej for de børn og unge, som mistrives. Mistrivsel rammer alle samfundslag, men børn og unge med lav socialøkonomisk baggrund har større risiko for at mistrives. En parallel til bl.a. nye undersøgelser af børns læsefærdigheder, som viser samme tendens.

Rasmus Meyer trak flere samfundsudfordringer frem. Blandt andet at piger/kvinder slås mere med mistrivsel end drenge/mænd, samt at fænomenet mistrivsel ikke kun er dansk, men ses i hele den vestlige verden. Mistrivsel kan skyldes diskrepans mellem det liv, den enkelte lever, og det liv, man 'burde' leve iføl-

Rasmus Meyer

ge de forskellige sociale medier. Men tilværelsen har i det hele taget forandret sig væsentligt for de nye generationer via institutionalisering, udbredelse af de sociale medier, forandret forældreskab – og ja, naturligvis også på grund af bekymring omkring krig og klimakrise.

En anden tendens er, at børn ikke kommer så meget i hinandens hjem som tidligere. Få mødes og leger udenfor hjemmet, mange børn er ikke en del af civilsamfundet gennem fritidsaktiviteter, men bevæger sig udenfor. Et tredje aspekt er, at mange børn i dag lever med en diagnose og bliver sygeliggjort. Dét kan og skal vi gøre op med, og vriste diskussionen ud af de sundhedsfaglige discipliner samt få den gjort almen. Det vil sige set med udgangspunkt i det enkelte menneskes almene behov for at finde og kende sig selv.

■ **Rasmus Meyer pegede undervejs på sammenhænge**, hvor bibliotekerne kan gøre en forskel. For eksempel som åbent fællesskabssted for unge. Ligesom biblioteket sammen med litteraturen og dens stærke egenskaber kan bidrage til give de unge det sprog, de måske mangler for at kunne kende sig selv og til hvad det vil sige at være et menneske.

Trivsel er et mangefacetteret begreb, og der skal mange greb til. Rasmus Meyers budskab er: Vi skal som generation insistere på, at vi kan løse udfordringerne, vi må ikke blive mismodige. Et greb kan være, at børn/unge og forældre kan få hjælp uanset om der er en diagnose eller ej, altså inden barnet/den unge bliver sygeliggjort. Et andet greb er at styrke forældrenes kompetencer i forhold til at blive tydelige og opdragende voksne i børnenes liv. Fællesskaber er også et centralt element og en nødvendighed i børn og unges liv. Dét at være del af et meningsfyldt fællesskab og have relationer til andre mennesker er helt afgørende for trivsel.

Kommissionens anbefalinger rettes mod forskellige aldersniveauer. De udvikles og formuleres 'oppefra og ned' og 'nedefra og op'. Kommissionen tror på, at vi - på et individuelt, socialt og samfundsmæssigt niveau - er i stand til at vende udviklingen, så vi sikrer gode rammer, der understøtter et godt børne- og ungeliv.

Det digitale opmærksomhedstyveri

Undskyld! I forlængelse af Rasmus Meyers trivselsoplæg lagde

Camilla Mehlsen fredag ud med en regulær undskyldning til børn og unge for, at vi på kort tid har skabt en digital medieeverden, som havde konsekvenser, der slet ikke var meningen. Vi vil demokratisere og dele, ville forbinde mennesker, men den digitale opmærksomhedsøkonomi ville noget andet og gjorde en generation til forsøgskaniner.

Det er os, de voksne, der nu har vagten og må agere. Camilla Mehlsen opfordrede derfor alle relevante parter til at starte en modstandsbevægelse mod det digitale tyranni. Camilla Mehlsen er filosof, medieekspert og forfatter og har udgivet *Opmærksomhedstyveriet* i januar i år.

Hun gav først et lille tilbageblik til 2008, hvor iPhone kom på markedet i Danmark. Der gik starten på brug af smartphone og digitale medier, som blev/er den faktor, der har forandret børn og unges udvikling, læring, fællesskaber og trivsel på kortest tid. Sammenhængen mellem udbredelse af skærme og mistrivsel er til at få øje på, og Camilla Mehlsen peger på de fem forandringer som Tech-eksperimentet har betydet for børn og unges liv.

Med smartphone-forældrene blev opmærksomheden flyttet fra barnet og til telefonen og de sociale medier. I 2010 kom iPad-kids, børn som oplever gennem iPad'en fremfor gennem omgivelserne; hvor selv små børn kunne være med. Så kom FOMO, fear-of-missing-out, frygten for at gå glip af SoMe-nyt og for at stå udenfor det digitale fællesskab. Sammenligning på speed er den 4. forandring. At vi sammenligner os med hinanden, er ikke nyt, men det går lynhurtigt i dag; vi måler hinanden og sam-

menligner os døgnnet rundt. Sidst men ikke mindst er der algoritmerne. I sig selv er de ikke skadelige, men de kan forstærke netoplevelser og blive til en ond spiral – og dermed mistrivsel.

Børn og unge får flere af mere negative konsekvenser – og både stresses og føler sig hurtigt udenfor.

Et eksempel er Snapchat, som bruges af stort set alle børn og unge. Et fællesskab, der går ud på at bruge så meget tid som muligt. Her rangeres venner efter, hvor meget man kommunikerer – ”jo mere, jo bedre venner”. Et andet eksempel er vildledende indhold; The Deepfake vokser og fylder, så det nærmest er 1. april hver eneste dag i den digitale hverdag. Her har bibliotekerne en vigtig rolle og skal formidle viden, så man som bruger bliver opmærksom på og kan skille sandhed fra løgn. Opmærksomhed er i dag en hård valuta i høj kurs i det digitale univers og forretningsmodellen – ikke bare bag sociale medier – men også på søgemaskiner mm.

Evnen til at kunne fokusere og koncentrere sig er imidlertid en af fremtidens vigtige kompetencer. Men det er en kompetence under pres. Det bliver sværere og sværere, når alting går så hurtigt digitalt, og vores hjerner automatisk trænes i at skifte fokus ofte. At koncentrere sig, at kunne fordybe sig bliver stadig mere og mere vanskeligt. Også her har bibliotekerne en vigtig opgave, både med at skabe rum og ro til at koncentrere sig – men også med at bruge litteraturen/bøgerne som en naturlig vej til at styrke fordybelse og koncentration.

Sociale medier fylder (for) meget i børn og unges liv, og det er afgørende vigtigt at voksne tager affære. Voksne skal være med til at rammesætte hvornår, hvordan og hvor meget tid børn og unge bruger sociale medier. Det er op til alle forældre at sige ja eller nej til både snapchat og andre SoMe-muligheder. Og grundlæggende også til at beslutte, hvornår deres børn får en smartphone. Og nok så vigtigt – til at tage samtalen om det, børn og unge oplever på nettet. Her ved man, at meget få børn og unge snakker med de voksne om deres digitale brug og adfærd. Men samtalen mellem børne og de voksne er alfa og omega, fastslog Camilla Mehlsen.

Det 21. århundredes tobaksøjeblik er kommet. Vi skal se i øjnene, at der er skadelige effekter ved digitalisering, og at der skal ageres nu! Kulturændringerne omkring tobakken blev gennemført. Nu er opgaven at skabe rammer og regler for en digital kulturændring. Og det er nu, ifølge Camilla Mehlsen.

■ **Sæt fokus på de tre L'er.** Den *individuelle mobilisering*, hvad kan forældre og nære voksne gøre for at rammesætte mediebruget, og hvordan kan digital dannelse understøttes. Den *institutionelle mobilisering*, hvor institutioner, organisationer, skoler og også bibliotekerne sætter ind og aktivt (ud)danner børn og unge. Endelig den *ideologiske mobilisering*, altså alt hvad politikere kan gøre både i det lokale - og nationalt, og i EU for at regulere tech-industrien. For eksempel ved at følge et forsigtighedsprincip når der lovgives og sikre retten til at være privat.

■ **KIRSTEN BOELT**

Formand for Ordkraft
Medlem af DB Repræsentantskab

BIBLIOTEKERNE & KUNSTIG INTELLIGENS

Kultur som løsning i en krisetid – demokratikrise, læsekrise, trivselskrise – fik masser af opmærksomhed i Sønderborg. Det gjorde også en anden af tidens store udfordringer.

Kunstig Intelligens (AI) er et teknologisk felt i rivende udvikling. Teknologien medfører enorme udfordringer og muligheder for borgere og samfund og for biblioteker. På tværs af et nyt partnerskab mellem Centralbibliotekerne, Danmarks Biblioteksforening, Bibliotekschefforeningen, Det Digitale Folkebibliotek og KOMBIT ser man et behov for at skabe national samling og retning, refleksion og samtale om de store forandringer, som sektoren står midt i og overfor med kunstig intelligens. Behovet for refleksion og retning har været efterlyst af folkebiblioteker landet over, siden firmaet OpenAI lancerede chatrobotten ChatGPT i november 2022.

Det er ikke en simpel opgave at skabe samling og retning i et felt, der er kendetegnet ved at være i konstant og hurtig bevægelse. Partnerskabet har derfor i starten af i år igangsat et udviklingsforløb og udgivet *FREMTIDSBRIEF. Bibliotekerne & kunstig intelligens i et fremtidsperspektiv*. På topmødet i Sønderborg inviterede man til et fælles kick-off for en større visionsproces.

Bibliotekerne & kunstig intelligens i et fremtidsperspektiv

To forskere, Bugge Holm Hansen, Head of innovation & technology, og Sofie Hvitved, Futurist og senior advisor, fra Institutet for Fremtidforskning stod for kick-off indslaget. Her blev *FREMTIDSBRIEF*'et introduceret og siden yderligere kommenteret i to workshops. Brief'et arbejder med tre spor: Borgerne, Det tekniske og Ledelse.

Optakt til workshop. Fra venstre: Sofie Hvitved, Camilla Mehlsen, Bugge Holm Hansen i midten flankeret af Jens-Ole Winther, formand for Det Digitale Folkebibliotek.

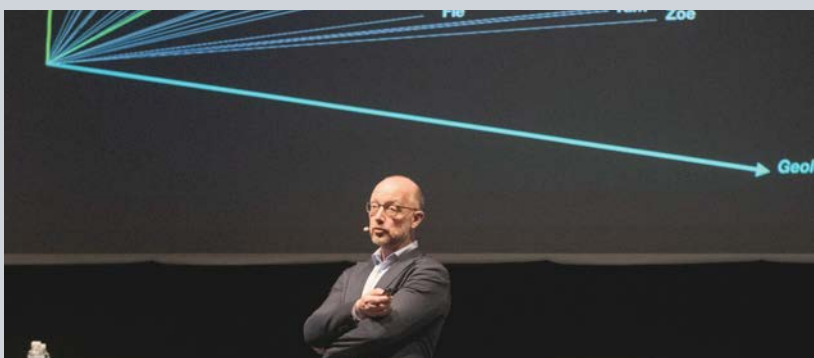
Partnerkredsens fremtidsbrief og lanceringen på Bibliotekspolitisk Topmøde er kun første kapitel i et længere udviklingsforløb. Som det blev fremhævet, handler det ikke om 'hvorvidt bibliotekssektoren skal forholde sig til kunstig intelligens eller ej, men om hvordan man skal gøre det'. Dialogen om kunstig intelligens fortsætter efter topmødet med workshops og nedslag omkring de tre forskellige spor. Følg processen på centralbibliotek.dk.

/HN

Trappedebat på Biblioteket Sønderborg.

Thore Husfeldt, professor og vice-instituttleder ved IT Universitetet København, tog topmødedeltagerne gennem udviklingen i onlinesøgning i indlægget: *Kunstig intelligens, demokrati og videnssamfundets kultur*. Hvordan hænger det sammen? Se introduktionen på dbtop.dk – og i øvrigt Leif Andresens omtale af et lignende Thore Husfeldt oplæg side 26.

Man taler ofte om, at Danmarks råstof er know-how, viden og vidensudvikling, men mere sjældent om, hvorfra den viden kommer.

En ting er, at man har gået i skole, lært at læse og regne, håndtere teknologi og videre har uddannet sig og bringer den viden med ind på arbejdspladser i virksomheder og samfundets institutioner. Et andet for mange måske lidt usynligt forhold er de biblioteker, som udgør platformen for læring og innovationsprocesserne i uddannelses- og forskningssektoren.

Bibliotekerne her betjener studerende, forskere og andre særlige fagområder, hvor folkebibliotekerne betjener borgerne lokalt og drives af kommunerne.

FFU-bibliotekerne sikrer adgang til ny information, viden, kultur og kulturarv – og er en væsentlig del af bibliotekssektoren.

Foreningen Danske Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker (DFFU) består fortrinsvis af institutionsmedlemmer, men også af personlige medlemmer. Bortset fra Det Kgl. Bibliotek (KB), landets nationalbibliotek, er bibliotekerne i DFFU meget ofte en del af en moderinstitution - universiteter, professionshøjskoler eller f.eks. museer som Designmuseum Danmark Bibliotek.

AI-BIBLIOTEKET

Ikke mindst i forhold til unge og studerende

Kunstig Intelligens (AI) og ny teknologi, undervisning i digitale metoder og relevant software, trivsel, informationskompetencer og kandidatreform optager aktuelt denne del Danmarks biblioteker.

Mød Karin Englev, formand på fjerde år og talerør for Danske Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker (DFFU). Og sektionsleder og daglig leder af AU Library, Emdrup.

Digitalisering og AI-debatten fylder alle vegne, også i de danske fag-, forsknings- og uddannelsesbiblioteker.

Hvor ser du udfordringerne, nogen frygter stigende snyd med opgaver?

- Bibliotekerne har en kæmperolle at spille her og omkring det at lære at arbejde med AI. Kildekritik er vigtigere end nogensinde. Ligesom bibliotekerne er i fuld gang med at formidle viden om fake news til studerende, så vokser fokus på AI og på eventuel opgave- og forskningsnyd. Selv har jeg det sådan, at man skal passe på med at sige, der ikke må bruges AI. De vil uden tvivl bruge kunstig intelligens.

Bibliotekerne skal kvalificere de studerendes viden om AI på linje med anden kildekritik. For der skal selvfølgelig gøres rede for brug af kunstig intelligens, hvis du laver billeder med AI eller bruger Chatbot til opgaver.

Dertil er der spørgsmålet om datasikkerhed og viden om, hvad jeg må bruge AI til både i forhold til egen skrivning, men også i forhold til de kilder, jeg finder i forbindelse med litteratursøgning – og bias-problematikker som er AI robotens indhøstede data fra vestlige kilder o.l. Og hvad med den danske sprogmodel og hvad gør det ved de små sprog? Her skal bibliotekerne systematisk sammen med viden om kildekritik informere de studerende om, hvad det er de får og ikke får med kunstig intelligens. Det er en spændende teknologi, som vi endnu ikke ved hvor ender henne. Det er en kæmpe opgave, påpeger Karin Englev.

Lige nu er DFFU-formanden og bestyrelsen ved siden af ny teknologi og AI optaget arbejdet med en ny strategi.

Hvad presser sig på i den strategi?

- DFFU skal rumme alle. Vi arbejder med fire overskrifter – mangfoldighed, kompetenceudvikling, synlighed og relationer. Den bliver kort sammenlignet med den gamle, men bygger videre på den. Derfor har vi heller ikke denne gang været ude at lave en masse workshops. Det store arbejde, som Tænk tanken Fremtidens Biblioteker lavede med den nuværende strategi og rapporten *Fremtidens Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker - services og kompetencer* i 2019 holder stadigvæk.

- Vi lægger vægt på mangfoldighed som styrke, inspirerende læringsfællesskaber og kompetenceudvikling, samarbejde med

HAR EN KÆMPEROLLE

i landets fag-, forsknings- og uddannelsesbiblioteker.

andre og fremtidens udfordringer i vores biblioteker. FFU-bibliotekerne er så forskellige, derfor er relationerne og samarbejdet i sektoren vigtigt for os. Det gælder desuden samarbejdet med folkebibliotekssektoren. Ikke fordi vi ikke har haft fokus på den før, men vi vil gerne styrke synligheden og være 'synlige sammen' som biblioteker. Mange af vores brugere skelner ikke mellem de forskellige biblioteker.

Kompetencer, ressourcer, trivsel og kandidatreform, hvad er der på spil?

- Det vigtigt at huske på, at vi er en forening, som dækker biblioteksbetjening både til helt store biblioteker som Det Kgl. Bibliotek over universitetsbibliotekerne og professionshøjskolerne til helt små biblioteker, hvor der måske kun sidder en enkelt bibliotekar. Vi ser forskellige udfordringer omkring de studerende. Men vi har det tilfælles, at vi rigtigt gerne vil hjælpe de studerende på alle niveauer.

- Aktuelt er der fokus på kandidatreformen. Hvad vil den betyde for FFU-bibliotekerne? Skal studerende fremover til at skrive speciale eller noget, der minder om det i sommerferien? Så er det jo ikke der, vi skal drosle ned for bemanding og undervisning som nu. Et aspekt der også får indflydelse på folkebibliotekerne, der bruges flittigt af lokale studerende.

- Noget andet, vi taler om i dag, er trivselsdagsordenen. Mange studerende er ifølge undersøgelser ensomme og trives ikke, mange oplever eksamensangst. Her ser vi på om biblioteksbetjeningen og vores studiemiljøer på uddannelserne kunne tænkes anderledes, og hvad vil det kræve.

“ Adgang til digitale ressourcer er en udfordring, for mange i hvert fald. Der kan være stor forskel på, hvad det er for et bibliotek, du sidder i, og hvad der er adgang til. Licenserne bliver kun dyrere.

- Selv om KB har overtaget rollen med at handle nogle gode fælles licensaftaler ind og også tænker på ungdomsuddannelserne, så er det stadigvæk en udfordring.

Ikke alle elever og studerende har de nødvendige kompetencer, når de starter på en uddannelse.

- Vi følger meget med i projektet *Fremtidens informationskompetencer i en tid med AI* under Tænk tanken Fremtidens Biblioteker. Hvad kommer de unge med, og hvad ved de egentlig, og ved de, hvad de ikke ved? Det vil være en stor hjælp, hvis vi fremover ved, hvad vi kan forvente. Gennem samarbejde i hele sekto-

ren og ved at få styr på, hvad de får med, når de kommer fra grundskolen og en skolebibliotekar, og når de kommer på ungdomsuddannelserne, hvor folkebibliotekerne jo spiller en stor rolle. Det er mit indtryk, at der er stor forskel på kommunerne, og på hvor meget folkebibliotekerne får til området ligesom der kan være stor forskel i vores biblioteker, fortæller formanden.

“ Det er vigtigt, at de unge lærer at reflektere over, hvad AI betyder for deres læring, og hvornår det er et godt værktøj. At de ved, man ikke kan læne sig tilbage og blot tænke 'jeg kan google alting'. At de forstår, hvad der foregår og er på spil, når man søger efter information og viden på Google.

Forskere, relationer og synlighed

Karin Englev nævner, at man også kan høre fra nogle forskere, at 'jeg bruger egentlig ikke biblioteket men internettet og e-bøger'. - Her kræves også meget mere viden og opmærksomhed fra os omkring emner som 'hvor tror du egentlig, de e-bøger, du bruger, kommer fra, og hvem tror du egentlig, der har betalt licens for de e-bøger, som du har adgang til'? Vi arbejder derfor på at blive mere synlige i FFU-bibliotekerne. Både over for vores brugere, vores moderinstitutioner, men også over for samfundet. For er der ingen fysiske bøger, som indikerer, at det her er et bibliotek, hvad laver biblioteket så?

DDFU betjener således også forskerne og har fokus på at navigere i de voksende mængder af forskningsdata til forskerlivets krav, udfordringer og dilemmaer – og hvordan FFU-bibliotekerne kan bistå med forskningsevaluering, nye kvalitative indikatorer, impactmåling, forskningsetik, open science m.m.

- Hvad publicering angår, arbejder vi på at skabe kendskab til predatory journals. Tidsskrifter, som prøver at fremstå videnskabeligt, men ikke har kontrol med den forskning, der publiceres. Nogle forskere har i dag svært ved at gennemskue, om de kan udgive en artikel i et givent tidsskrift. Den slags opgaver har vi flere af nu.

- Det er vigtigt, at vi holder fast i vores kernekompetencer og gør opmærksom på den værdi, vi skaber for vores brugere. Det er meget forskelligt, men relationskabelse betyder rigtigt meget for FFU-bibliotekerne og deres service. Det er et kompetenceområde, som vi er blevet meget opmærksomme på.

- Det gælder om at sparke nogle døre ind og vide, hvem man skal kontakte, når man laver kursus eller andet nyt. Det er noget, man

skal bruge og finde tid til. Lige præcis den opgave bistår DFFU's Forum for Markedsføring med, fortæller Karin Englev.

Foreningen har seks fora eller netværk, som bl.a. afholder tema-dage og konferencer inden for emneområder som ophavsret, e-ressourcer, undervisning, markedsføring etc.

- Som noget nyt holdt vi i efteråret 2022 en stor SUMMIT-konference som erstatning for det traditionelle årsmøde. Det gentages i 2025. Konferencen var arrangeret sammen med vores fora. Gennem dem hjælpes vi ad og vidensdeler i stor udstrækning. Vigtigt især fordi vores biblioteker har meget forskellige vilkår. Er biblioteket en del af f.eks. universitetet eller en professionshøjskole med mange lokationer eller et helt lille bibliotek, så adskiller det måderne, hvorpå man går til opgaverne og agerer på.

De professionelle kompetencer

Opgaverne og forventningerne til bibliotekerne ændrer sig.

Hvilke faglige kompetencer kræves i dag?

- Et er sikkert. Vi skal være forberedt på og klar til at arbejde med nye teknologier – og være parate til at gå i 'forandrings-mode'. Noget andet, som vi også taler med folkebibliotekerne om, er hvad vi gør, når der ikke er en egentlig biblioteksuddannelse/-skole? Hvad er det for nogle kandidater, der kommer ud, som bibliotekerne skal arbejde med? Der ansættes bl.a. mange med forskellige humanistiske uddannelser, men jo ingen såkaldte klassiske bibliotekarere. Vi skal faktisk selv lære dem op.

Til januar, fortæller Karin Englev, slår DFFU 1. del af et efteruddannelsesstilbud op over fire dage for nye medarbejdere. Her tages spørgsmål op som, hvad er og hvad sker der på et bibliotek, hvad er f.eks. bibliotek.dk, hvad er open science...

- Noget andet er, at vi, som har været i gamet i mange år, også oplever krav om nye kompetencer, i forbindelse med Open Access eller kunstig intelligens. I gamle dage kunne man tage et efteruddannelseskursus i regi af Biblioteksskolen eller i et undervisningsprojekt i DEFF (Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek). Det kan man ikke mere, og det er en regulær ud-

fordring. I en stor organisation som f.eks. KB eller AUB (Aalborg universitetsbibliotek) skal man nok klare det inden for egne rammer eller på anden vis, men det er svært for andre og mindre enheder.

Samarbejde og dialog

Karin Englev er for nylig blevet formand for netværket Bibliotekernes Dialogforum, som samler alle biblioteksorganisationerne. Samarbejdet mellem bibliotekerne i sektoren har rigtig stor betydning for biblioteksservicen. På samme måde betyder organisationernes fælles Dialogforum en større synlighed og effekt udadtil og omkring høringer.

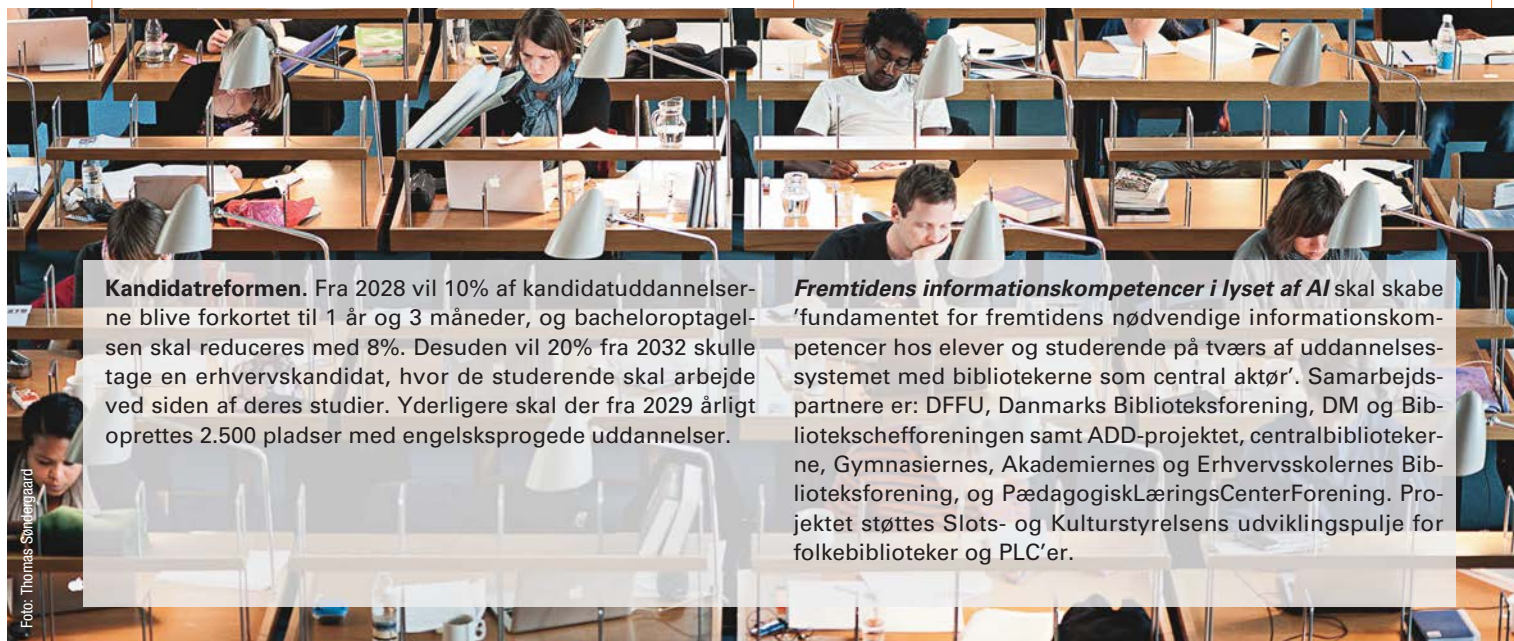
- Vi har mange områder tilfælles ud over det samarbejdende biblioteksvæsen og biblioteksbetjeningen af studerende – som nævnt ny nødvendig kompetenceudvikling også i forhold til lederne kompetencer. Vi ser i begge sektorer folk blive biblioteksledere, som måske aldrig har været ledere før eller ikke kommer fra bibliotekssektoren.

- Synlighed skal vi arbejde mere sammen om. Uden at vi skal ud med bannerne – det kan gøres på mange måder. Traditionelt arbejder DFFU ikke direkte politisk, men vi kunne godt være lidt mere synlige og f.eks. sammen med folkebibliotekerne skabe opmærksomhed og forståelse for, hvad bibliotekernes rolle er i samfundet i dag.

Jeg tror, vi skal passe på bibliotekerne og ikke bare læne os tilbage og tænke, at det er sådan, det er. Vi skal skabe opmærksomhed om, hvad bibliotekerne kan, og hvad der reelt sker, når man f.eks. laver en stor besparelse. Vi skal ikke pege nogen ud, men stille spørgsmål og tale principielt, og spørge, hvad der forventes, hvis man f.eks. ændrer på ressourcer. Det handler om dannelse og demokratisk viden. Og om studerende, som skal ud i virkeligheden og bidrage til den – og til udviklingen.

Følg DFFU på dfdf.dk. Her kan man også læse *REVVY*, som udkommer fire gange årligt, og så har DFFU lige oprettet en LinkedIn-profil.

■ HELLEN NIEGAARD

Kandidatreformen. Fra 2028 vil 10% af kandidatuddannelserne blive forkortet til 1 år og 3 måneder, og bacheloroptagelsen skal reduceres med 8%. Desuden vil 20% fra 2032 skulle tage en erhvervskandidat, hvor de studerende skal arbejde ved siden af deres studier. Yderligere skal der fra 2029 årligt oprettes 2.500 pladser med engelsksprogede uddannelser.

Fremtidens informationskompetencer i lyset af AI skal skabe 'fundamentet for fremtidens nødvendige informationskompetencer hos elever og studerende på tværs af uddannelses-systemet med bibliotekerne som central aktør'. Samarbejdspartnere er: DFFU, Danmarks Biblioteksforening, DM og Bibliotekschefforeningen samt ADD-projektet, centralbibliotekerne, Gymnasiernes, Akademiernes og Erhvervsskolernes Biblioteksforening, og PædagogiskLæringsCenterForening. Projektet støttes Slots- og Kulturstyrelsens udviklingspulje for folkebiblioteker og PLC'er.

VI VISER VEJ TIL VIDEN

“Det Kgl. Bibliotek vil være et fagligt og kulturelt fyrtårn i en verden af viden, der er stadigt sværere at navigere i.

Vi vil hjælpe med at finde det, du søger. Og inspirere til at finde det, du ikke vidste, du søgte.”

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

OVERBLIK OG AKTUELLE AI-PROBLEMATIKKER

Sådan styres din adgang til viden på nettet af kunstig intelligens.

Kunstig intelligens / AI (artificial intelligence) er for alvor kommet på dagsordenen de sidste år – ikke mindst nu med den lette tilgang til at bruge værktøjer som f.eks. ChatGPT og andre AI-chatrobotter.

Over 400 deltog i konferencen *Sådan styrer techgiganterne og kunstig intelligens din adgang til viden på nettet* 3. april 2024 i en af Københavns Universitets større auditorier – og derudover var ca. 900 med via livestreaming.

Konferencen var arrangeret af Danmarks Nationalleksikon Lex.dk i samarbejde med Danmarks Biblioteksforening, Danske Universiteter, Danske Professionshøjskoler, Danske Gymnasier og Danske Medier.

Hvad siger borgere og eksperter?

To ud af tre er bekymrede for, at de får et skævt billede af aktuelle begivenheder i Danmark, når det indhold, de præsenteres for online, er bestemt af algoritmer (Fig. 8). Det viser en undersøgelse fra det nye Center for sociale medier, tech og demokrati (Slots- og Kulturstyrelsen): *Danskerne holdning til den demokratiske samtale på online platforme*.

Centerchef Mads Bramsen indledte og præsenterede undersøgelsen. Det er også den overvejende opfattelse, at offentlige samtaler på online platforme er præget af en hård tone. Og der er tilslutning til at moderere diskussioner på online platforme.

Muligheden for at bruge ChatGPT til opgaveløsning har betydet større fokus på snyd i skolen, viser arbejdet i Undervisningsministeriets ekspertgruppe om ChatGPT, fortalte Birgitte Vedersø.

Denne udfordring vil enten blive et mareridt med meget stort fokus på snyd, som vil frustrere alle – eller være en mulighed for gentænkning. Det kendte format for måden opgaver stilles på skal nødvendigvis laves om. Undervisningen skal træne i at spørge og finde svar – og udgangspunktet skal være undervisningen og ikke prøverne. Snydedagsordenen må ikke sættes først.

Fra Google til AI

David Runciman, professor, Cambridge University kendt for sin *How Democracy Ends* og senest i 2023 *The Handover: How we gave Control of Our Lives to Corporations, States and AIs* gav i sit online-oplæg en historisk baggrund. Fra 1990'ernes tro på, at nettet var en demokratisk ting.

Søgemaskiner er gode, hvis man ved, hvad man søger efter. Hvis man søger efter generelle spørgsmål, går det nemt galt. Der er ganske enkelt for meget information af svingende kvalitet. Forskellen på søgemaskinernes hidtidige funktion og funktionerne i ChatGPT m.v. er, at en søgemaskine skanner nettet for matchende informationskilder og giver os svar alt efter algoritmerne baseret vores tidligere søgemønstre – mens AI-funktionerne som produkter er baseret på det, som produkterne er blevet fodret med/indhøstede tekster/kilder matchende brugerens algoritmer, så AI-robotter fremstår som langt bedre til at besvare ens generelle spørgsmål – og til at komprimere informationen til læselig tekst; de henviser ikke blot korte tekstuddrag og links. Men det betyder også, at indhøstede teksters eventuelle fejlagtige information og konspirationsteorier ofte slår igennem i svar fra ChatGPT m.v.

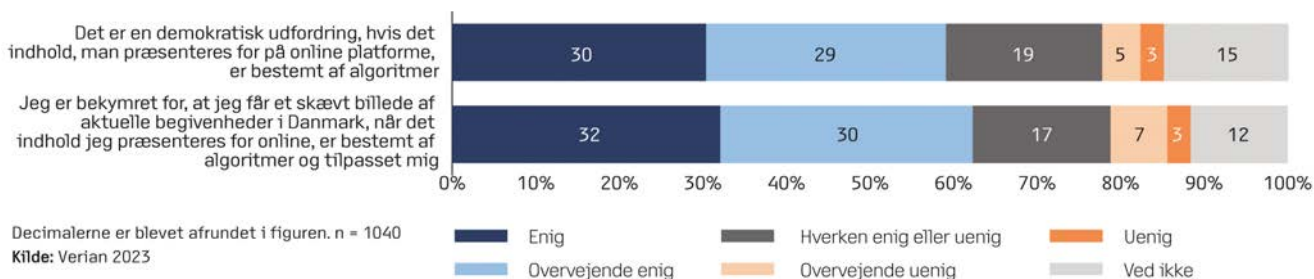
Søgemaskiner og værdibaserede resultater

Thore Husfeldt, professor ved IT-Universitetet i København, stod for overblikket over udviklingen af søgemaskinerne fra 1995 til i dag. Første generation byggede på statiske og ikke-kommercielle sider linket sammen med URL'er med en intention om at vise "Hvad er der".

Med Google skete der fra 1998 et skifte til "Hvad er godt" baseret på side-rankering ud fra omfanget af andre sider link til en web-

FIGUR 8: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Techgiganternes forretningsmodel er ikke at stille troværdig viden til rådighed for borgerne, men at stille data om brugerne til rådighed for annoncører og andre, der vil betale for denne viden om os brugere og vores præferencer.

Hvis evnen til at skelne mellem sandt og falsk forsvinder, forsvinder vores fælles virkelighedsopfattelse, hvilket kan føre til manglende tiltro til politik, demokrati og hinanden, ikke blot i de digitale miljøer, men også i resten af samfundet.

I 2019 oplyste Google, at de opdager 25 milliarder spamsider hver eneste dag. Det betyder i runde tal, at den største del af nettet er spam, og kun en mindre del er genuint, legitimt indhold.

Man kan sige, at generativ AI på mange måder sætter fortidens snyd på wc-ruller og små beskeder til vægs. Med AI har vi fat i noget, der er langt mere potent.

Citater fra lex.dk hvidbogen.

side. Altså en objektiv metode som gav samme resultat for alle. Næste trin var skiftet til "Hvad er godt for mig!", hvor brugerens tidligere søgninger, alder m.m. bruges til at vise først, hvad algoritmerne beregner er mest interessant for brugeren. Dvs. et skifte fra objektiv til subjektiv.

Med AI tages skridtet videre til "Hvad er godt for dig!", idet ikke ønsket information ikke vises. Et eksempel, som Thore Husfeldt viste, var, at et ønske om at få et billede op af en "hvid programmør" blev afvist, mens et ønske om at få lavet et billede af en "sort programmør" prompte blev effektueret. Dvs. at resultatet bliver en ideologisk motiveret 'sandhed', som adskiller sig fra den faktuelle sandhed – værdibaserede resultater.

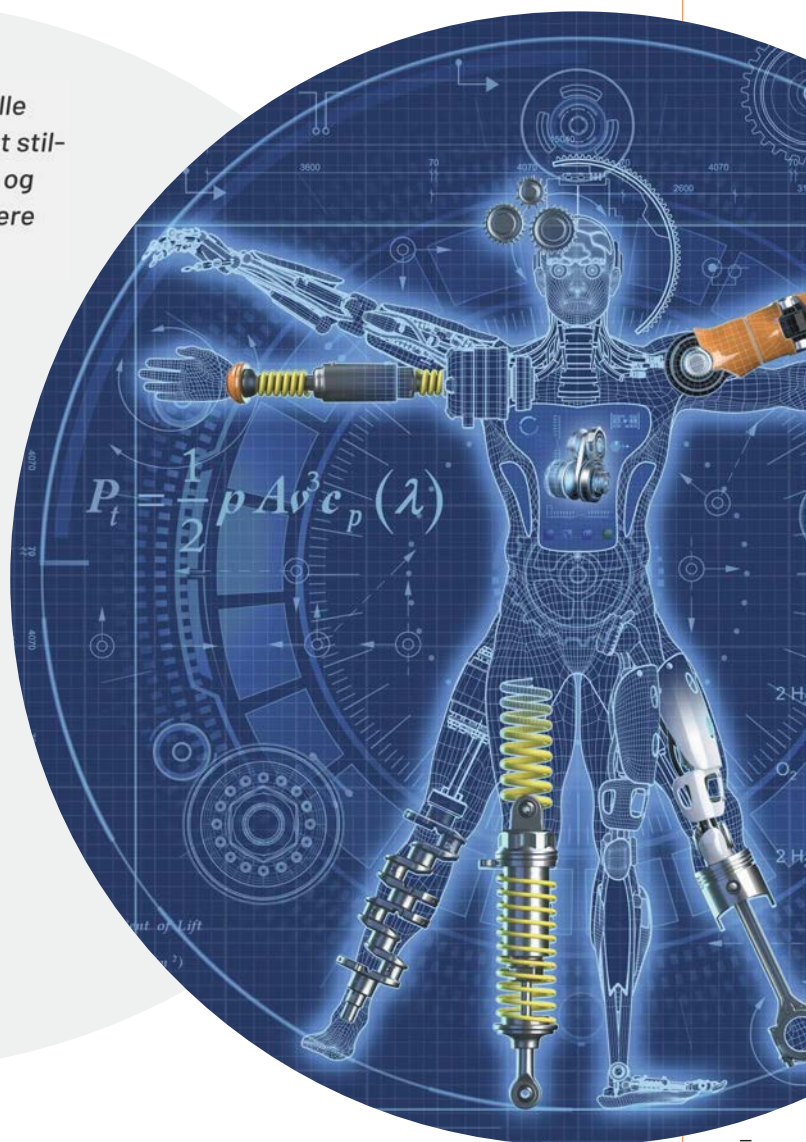
Som Dirk Lewandowski, professor, Hamburg University of Applied Sciences, herefter understregede: Søgemaskiner træffer beslutninger om, hvad der skal inkluderes, ekskluderes og vises i søgning. Mængden af automatisk skabte data betyder, at denne kuratering bliver mere og mere nødvendig for at søgemaskinerne i det hele taget kan levere brugelige resultaterne.

Tendenser, sprogmodeller og troværdighed

Christiane Vejlø, digital trendanalytiker, understregede problemet med at AI-generede tekster ofte er tendentiøse. Der mangler

det kritiske filter, som et menneske ind over kan give. Resultaterne er simpelthen for dårlige. Og når algoritmerne justeres til at kompensere, så er der mange eksempler på, at resultatet bliver til historieforskning. Eksempler på AI-generede billeder, hvor vikinger har sort hud og paver er kvinder. Kildekritik har altid været vigtigt, men AI gør kildekritik ekstremt vigtig. Hun har skrevet bogen *Argumenter For Mennesker* (2023), der er en filosofisk men lettilgængelig gennemgang af forskellen på mennesker og maskiner. Endelig argumenterede data-etisk rådgiver Pernille Tranberg for, at der er brug for mange sprogmodeller. Hun nævnte Firefly fra Adobe, der er trænet på materiale med tilladelse, og det danske SupWiz, som f.eks. sælger løsninger til Chatbots for firmaer m.v.

Flere andre bidrog undervejs blandt andet Mikkel Flyverbom, professor ved CBS og formand for regeringens tech-ekspertgruppe, der beskrev konsekvenserne for informationstroværdighed i en AI-æra. Det er alt for nemt at bruge AI, så der er sat turbo på svindel og krænkelse. AI udfordrer troværdigheden af information og rummer en fare for at folks dømmekraft sættes ud af spil. Se ekspertgruppens 13 anbefalinger i *Grænser for tech-giganternes udvikling og anvendelse af kunstig intelligens* (2024), omtalt her i bladet.

Hvad er viden?

Konferencen her er en mulighed for at stoppe op et øjeblik og reflektere over, hvad virkelig værdifuld viden er for en størrelse, fremhævede Erik Henz Kjeldsen, ansvarshavende redaktør på *Danmarks Nationalleksikon*, lex.dk, i sin afrunding af de mange indspil. "Det er ikke bare ord eller data, der er sat sammen af en formel med udgangspunkt i en statistisk sandsynlighed. Viden er ikke blot en samling af information. Det er en dybtgående forståelse, der er opnået mellem mennesker gennem metodisk refleksion, afprøvning og erfaring. Resultatet af års forskning og opbygning af ekspertise. Viden er ikke en algoritme."

Ny lex.dk hvidbog

Sådan styrer techgiganterne og kunstig intelligens din adgang til viden på nettet, hedder hvidbogen, som lex.dk efterfølgende har udgivet fra konferencen. "Som et bidrag til en kvalificering af, hvordan vi som samfund både kan bevare og udvikle vores forståelse af, hvordan viden skabes, tilgængeliggøres og deles".

■ Hent den her: kortlink.dk/lex/2qarh

Konferencen kan streames på kortlink.dk/lex/2qark

■ LEIF ANDRESEN

Tidl. chefkonsulent Det Kgl. Bibliotek

Når AI gør det muligt at skabe falsk information, der ser ægte ud, udfordrer det troværdigheden af alle informationer. Når tekster, billeder, videoer og lydoptagelser kan være både ægte og falske, risikerer vi, at al information opfattes som utroværdig.

De siger, de åbner verden og styrker dialogen, men de er jo ikke engang selv åbne for dialog. Du kan ikke e-maile til Facebooks moderatører. Du kan ikke spørge Googles programmører, hvad de har gang i. De virksomheder, vi sætter til at bevogte demokratiet, er selv yderst udemokratiske.

AI er et vilkår, som vi ikke kan fravælge, men vi skal aktivt vurdere, hvordan det får lov at sætte sit præg på samfundet, og hvor vi skal sætte hegnspæle op i forhold til udviklingen.

Citater fra lex.dk hvidbogen.

Hvad er AI?

Artificial Intelligence (AI) – på dansk Kunstig intelligens (KI) – er programmer, som efterligner et eller flere aspekter af den menneskelige intelligens. AI er de sidste år kommet i vælten, men er en gammel disciplin. Et dengang spektakulært eksempel på AI er f.eks. da IBM's Deep Blue for 28 år siden slog verdensmesteren Garry Kasparov i skak. Det er muligheden for alle at bruge f.eks. ChatGPT, som har gjort AI mere almindeligt kendt.

ChatGPT er en sprogmodel, der kan skrive tekst baseret på et tekstinput. Den er trænet på store dele af internettet, hvilket gør det muligt for den at svare på næste alle spørgsmål. Svarene ligger i forlængelse af det input, som brugeren giver ud fra de data, som den er trænet på. Derfor kan ChatGPT svare med næsten enhver mulig holdning. Dog er der efterhånden indbygget blokeringer, så ChatGPT nu f.eks. afviser konspirationsteorier om covid-19 vacciner.

Problemet ligger således i hvilke data, et AI-program er trænet på. Helt basalt gælder en meget gammel regel for IT-programmer: "Skrald ind – skrald ud". Når mange af de data, der er anvendt til træningen, ikke er valide, så bliver resultatet let fejlbehæftet. En ting er at lave sprogligt korrekte tekster, noget andet er at sikre, at indholdet er sandt.

Et meget omtalt og reelt problem er, når ChatGPT bruges til opgaveløsning og angiveligt videnskabelige artikler, idet resultatet nemt indeholder artikelhenvisninger, som er frit opfundne – men ser rigtige ud. Det illustreres af teksten på fagbladet *Ingeniørens* web-side for "Side ikke fundet": Vi er blevet opmærksomme på, at ChatGPT genererer falske links til artikler, der aldrig har eksisteret.

Men da det er træningssættet, som er afgørende for kvaliteten, kan teknologien anvendes som hjælpværktøj f.eks. baseret på indholdet af videnskabelige artikler.

/LA

Introduktion til ny rapport

UDFORDRINGERNE FRA TECH-GIGANTERNE

Kunstig intelligens rummer både et teknologisk gennembrud og en samfundsmæssig udfordring, som det er nødvendigt at forholde sig til, viser rapporten *Grænser for tech-giganternes udvikling og kunstig intelligens*.

Regeringens ekspertgruppe om tech-giganter ledet af Mikkel Flyverbom, professor i bl.a. digitale forandringer på CBS, kom tidligere på året med en delrapport og en række centrale anbefalinger.

Kunstig intelligens kræver en nuanceret og balanceret tilgang, præcis som når vi taler om andre videnskabelige og teknologiske nyskabelser såsom medicin og kemikalier, understreger Flyverbom indledningsvis.

De 13 anbefalinger er et bud på, hvordan kunstig intelligens kan indhegnes og dermed få den plads i vores samfund, som både gør det muligt at udnytte de gode muligheder og begrænse skadevirkningerne. Afrapporteringen er bygget op omkring fire temaer med hver deres anbefalinger:

- Tech-giganternes medansvar for informationstroværdighed på deres platforme.
- Beskyttelse af børn og unge mod skadelig anvendelse og udvikling af kunstig intelligens på tech-giganternes tjenester.
- Regulering af tech-giganternes uautoriserede brug af ophavsretligt beskyttet materiale.
- Tech-giganternes markedsdominans inden for udviklingen af kunstig intelligens.

Informationstroværdighed

Kunstig intelligens udfordrer troværdigheden af de dominerende web-platforme. Med kunstig intelligens er det nemt at producere og dele falsk eller manipuleret indhold både som tekst, lyd og billeder. Tech-giganternes algoritmer påvirker, hvordan sådant indhold bliver forstærket og udbredt på deres platforme. Ekspertgruppen anbefaler derfor følgende tiltag både i EU-regi og nationalt:

- 1.1 Indsats mod skadeligt og vildledende indhold genereret af kunstig intelligens
- 1.2 Tech-giganter skal deklarere indhold genereret af kunstig intelligens på deres platforme
- 1.3 Effektiv forsker- og myndighedsadgang til kunstig intelligens-modeller

Beskyttelse af børn og unge

Tech-giganter anvender forskellige fastholdelsesmetoder, der kan være afhængighedsskabende og derfor har store konsekvenser for børn og unge. Derfor har børn og unge behov for ekstra beskyttelse. Tech-giganter har omgået tidligere indførte restriktioner f.eks. ved at indføre betaling for at blive fri for chatbots. Ekspertgruppens anbefalinger på området:

- 2.1 Chatbots skal være slået fra som standardindstilling, ikke kræve betaling at fravælge og være fri for manipulerende design
- 2.2 Design af kunstig intelligens skal tage højde for børn og unge som sårbare forbrugere
- 2.3 Beskyttelse af børn og unge mod kunstig intelligens i legetøj
- 2.4 Skærpet fokus på risici ved kunstig intelligens for børn og unge

Uautoriseret brug af ophavsretligt beskyttet materiale

Træning af sprogmodeller byggende på kunstig intelligens kræver store datamængder. Derfor er materiale tilgængeligt på internettet fra forskningsverdenen og kulturlivet blevet anvendt uden hensyn til ophavsret. Det er helt nødvendigt at tvinge firmaer, som udvikler sprogmodeller til at sikre at de datasæt, som anvendes til træning, anvendes på lovlig vis.

Ekspertgruppen anbefaler derfor følgende tiltag både i EU-regi og nationalt:

- 3.1 Tech-giganterne skal dokumentere, at de ikke bryder ophavsretten
- 3.2 EU-regler om licensaftaler i forhold til brug af ophavsretligt materiale og oprettelse af europæisk tilsyn
- 3.3 Europæisk klageadgang for rettighedshavere

Markedsdominans

Andre end tech-giganterne har svært ved at udvikle alternativer til de dominerende løsninger. Det kan bl.a. betyde at danske virksomheder kommer at betale for høje priser for tech-giganternes løsninger. Det er derfor vigtigt at sikre, at virksomheder og offentlige institutioner har et reelt valg. Og der skal sikres gode vilkår for udvikling baseret på respekt for menneskerettigheder, demokrati og ligestilling. Ekspertgruppens anbefalinger:

- 4.1 Bedre rammer for udvikling af kunstig intelligensløsninger som alternativ til tech-giganterne
- 4.2 Retningslinjer for brug og indkøb af kunstig intelligens i den offentlige sektor
- 4.3 Europæisk regulering af kunstig intelligens over for tech-giganterne skal håndhæves og videreudvikles

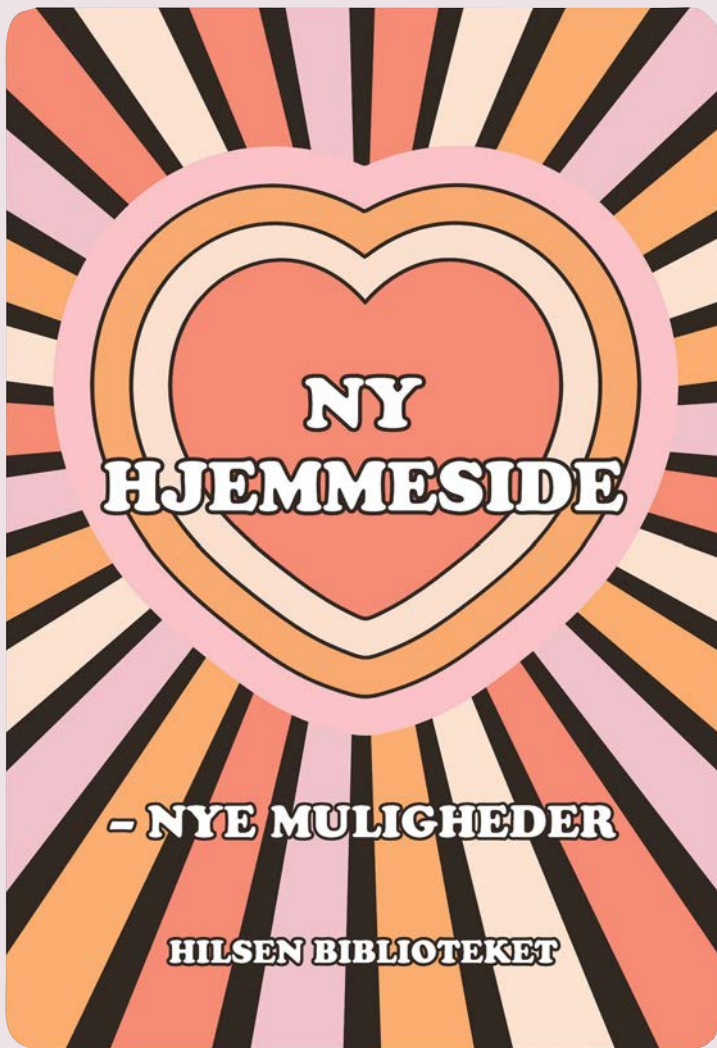
Demokratiske udfordringer

Der er tale om nogle voldsomme udfordringer for et demokratisk samfund. Nogle af anbefalingerne kan virke vidtrækkende, men desværre er der nok snarere tale om at de ikke er stærke nok end det modsatte.

■ Delrapporten giver et godt overblik over problemerne omkring kunstig intelligens på rimelig overskuelig vis og nærmere læsning anbefales. Kan hentes her: kortlink.dk/2qauf.

■ LEIF ANDRESEN

Tidl. chefkonsulent Det Kgl. Bibliotek

NY HJEMMESIDE - NYE MULIGHEDER: Hvordan skaber man en hjemmeside, der lever op til brugernes forventninger, når forventningerne er skabt af tech-giganter med milliarder i ryggen? Det giver biblioteker i hele landet et nyt bud på. Hvad kræver det af bibliotekerne og hvad kan borgerne vente sig? Læs med og bliv klogere.

En ny hjemmesideløsning, Folkebibliotekernes CMS, udviklet af foreningen Det Digitale Folkebibliotek, har set dagens lys og manifesterer sig hen over sommeren som 95 funktionelle nye hjemmesider hos folkebiblioteker over hele landet.

Brugerne forventer i dag optimale oplevelser og services på tværs af deres mobil, PC og tablet. Bibliotekernes tilbud er frie at benytte, og troværdigheden er høj, men konkurrencen om brugernes opmærksomhed er hård. Brugernes forventninger til bibliotekernes hjemmesider og apps er skabt af tech-giganternes tilbud, og det har været den helt store udfordring, da der med stærkt begrænsede midler skulle udvikles en tidssvarende hjemmesideløsning.

Er hjemmeside-formidling ikke out-dated? Sker det hele alligevel ikke på de sociale medier, kunne man måske spørge. Men, nej, så enkelt er det ikke. Bibliotekernes mangecartede tilbud betyder,

at deres hjemmesider er en af deres vigtigste kanaler. Faktisk kan kompleksiteten i løsningen minde mere om et avanceret fagsystem.

Men hvad er det egentlig for en CMS-løsning, som borgerne bliver præsenteret for, og som bibliotekerne nu skal arbejde med?

Tilgængeligt, intuitivt og lækkert

Den altoverskyggende grund til, at der skulle udvikles et nyt CMS til folkebibliotekerne var, at det tekniske set-up bag de gamle hjemmesider var blevet forældet og gjorde det umuligt at lave nye funktionaliteter. Men også designet og brugeroplevelsen var utidssvarende.

Der er derfor lagt et stort arbejde i at gøre den nye løsning visuelt appellerende og tidssvarende. Designkonceptet henter inspiration fra bogpapiers farver og folder, og bruger samtidig det lokale biblioteks nuance til at give liv og plads til den lokale identitet.

“Søg og du skal finde... lige meget, hvor godt du staver...”

Oehenschläger, Øhenschlager, Oelenshläger?

“Søg og du skal finde” står der i Biblen, og nu kan bibliotekerne tilføje “lige meget, hvor godt du staver” til Jesus’ berømte ord. Med den nye hjemmesideløsning følger nemlig en helt ny søgefunktion, der, som man kender det fra Google, vil komme med kvalificerede bud på resultater, selvom man ikke har ramt helt rigtigt på tastaturet.

Den nye hjemmesideløsning gør det også nemmere at få overblik over sit biblioteksbrug. Man vil, som noget nyt, kunne se både sine digitale og fysiske lån og vælge at gruppere dem efter afleveringsfrist.

Huskelisten vil med den nye løsning følge borgeren på tværs af forskellige bibliotekers hjemmesider og i appen Biblioteket, så man altid har sin fulde huskeliste ved hånden, selvom man er låner i flere kommuner.

Og så bliver det nu også muligt at bestille bøger og andre materialer hjem fra centralbibliotekerne via den lokale hjemmeside.

Modsat hos tech-giganterne, hvor brugerne betaler med deres privatliv, bruger Folkebibliotekernes CMS privacy by design. Det betyder, at der ikke bliver gemt brugerdata på hjemmesiden. I det hele taget har IT-sikkerhed og GDPR-krav været vægtet højt igennem hele projektet.

Det væsentlige er usynligt for øjet

En af de allerstørste forskelle på den nye og den gamle CMS-løsning er dog slet ikke noget borgerne eller bibliotekerne kan se. Det handler nemlig om selve den tekniske konstruktion. Den nye består af mange små byggeklodser, og det betyder, at man hurtigere og nemmere kan rette fejl og tilføje nye funktioner. Det betyder samtidig, at bibliotekerne skal gentænke hele opbygningen af deres hjemmesider, da man ikke bare kan overføre strukturen fra den gamle side.

Det har givet bibliotekerne en mulighed for at få ryddet op i gammelt indhold og starte på en frisk. Men det er også en meget udfordrende og tidskrævende opgave at skulle udforme en helt ny struktur, der både kan rumme alle bibliotekernes mangeartede tilbud og være gennemskuelig for brugerne.

Bare spørg

Normalt er det bibliotekarerne, der besvarer borgernes spørgsmål, men i Aalborg valgte medarbejderne at gå ned i det lokale center og snakke med folk, da de skulle finde en god opbygning af den nye hjemmeside:

“Vi spurgte dem, hvor de ville lede efter forskellige emner på vores hjemmeside og det var super brugbart”, fortæller Mie Møller Nielsen, der er digital formidler ved Aalborg Bibliotekerne. “Det var med til at bakke vores mavefornemmelse op og skabe en forståelsesramme, vi kunne arbejde ud fra”, fortæller hun.

Udviklerne bag hjemmesideløsningen har gennemført bruger-venlighedstests, ligesom der også er udført omfattende tilgæn-

gelighedstests for at sikre, at hjemmesiden er enkel at bruge for alle – også borgere med funktionsnedsettelse.

“Vi er jo alle sammen med i det”

Men det er ikke kun borgerne, der er blevet involveret. Undervejs i udviklingsforløbet har biblioteksfolk fra hele landet bidraget til at skabe den nye hjemmesideløsning. Der har været en kæmpe stor velvilje hos bibliotekerne til at byde ind på de forskellige opgaver, der har været i processen.

Det har gjort en afgørende forskel for det endelige produkt, både at kunne nyde godt af biblioteksmedarbejdernes kompetencer og få løsningen trykprøvet af dem, der skal arbejde med den.

Det betyder også noget for bibliotekerne, at de har været med i udviklingen. Som en af de frivillige testere, Anya Mathilde Poulsen fra Køge Bibliotekerne forklarer: “Jeg synes, det er en stor styrke, at det er en fællesskabsting. Man vil jo grundlæggende også bare gerne hjælpe til gavn for alle folkebiblioteker i Danmark. Vi er jo alle sammen med i det!”

Bliver aldrig helt færdig

Selvom bibliotekerne snart kan byde velkommen på deres nye hjemmesider, er løsningen ikke helt færdig og bliver det aldrig. Idéen bag den nye løsning er nemlig, at både leverandør og biblioteker fortsat kan udvikle på den.

Heldigvis er den første bedømmelse af siden i sin nuværende form, en borger spontant har givet Herlev Bibliotek, positiv:

“I har jo fået ny side, den er meget flot – og den er ret intuitiv at bruge.”

Håbet er, at det bliver den generelle oplevelse for brugerne. Forude venter stadig masser af arbejde.

■ SARA MARIA KOHNAGEL

Kommunikationskonsulent
Det Digitale Folkebibliotek

Se eksempler på den nye hjemmeside:
Aalborg: <https://www.aalborgbibliotekerne.dk>
Herlev: <https://www.herlevbibliotek.dk>
Billund: <https://billundbib.dk>

Om Foreningen Det Digitale Folkebibliotek

Foreningen Det Digitale Folkebibliotek er en sammenlutning af folkebibliotekerne i alle landets kommuner samt Grønland, Færøerne og Sydslesvig. Det Digitale Folkebibliotek er sat i verden for at udvikle og formidle et sammenhængende digitalt bibliotek med både den enkelte borger og fællesskabet i fokus.

TOMMY AHLERS

Ny i spidsen for CONCITO, den grønne tænketank.

CONCITO betyder “Jeg sætter i gang” på latin, og tydeligere kan målet for virksomheden i Danmarks mest kendte grønne tænketank næppe formuleres. Nu har CONCITO fået ny person på posten som formand. Tommy Ahlers, grøn investor og iværksætter, har overtaget opgaven efter tidligere EU-klimakommisær og klimaminister Connie Hedegaard, der som følge af CONCITO’s vedtægter stopper efter to perioder på samlet otte år.

- Jeg glæder mig enormt til at understøtte CONCITO’s vigtige arbejde. Behovet for uafhængig viden om den grønne omstilling har aldrig været større. Her løfter CONCITO en stor opgave til gavn for beslutningstagere, myndigheder og alle med interesse for fremtidens klimaneutrale og klimarobuste samfund – både i Danmark, EU og globalt, siger Tommy Ahlers efter Rådsmødet 29. april i CONCITO.

Tommy Ahlers, iværksætter og adjungeret professor ved DTU, var uddannelses- og forskningsminister i Venstre-regeringen 2018-2019 og Venstres klimaordfører 2020-2021. Ahlers stoppede i Folketinget i 2021 skuffet over realpolitikens muligheder for at ændre på den grønne omstilling oven fra og sagde dengang bl.a. på Facebook: “Det har været meget, meget lærerigt, og jeg har stor respekt for alle jer, der hver dag kæmper for et bedre Danmark, og det I tror på... Men jeg har mødt mange af de iværksættere og virksomheder, der hver dag kæmper for at udvikle og udbrede grønne løsninger. De løsninger der gør, at vi har en reel chance for at løse klimakrisen. Og jeg kan ikke lade

være med at føle, at de gør en større forskel, end jeg gør som klimaordfører. Derfor vil jeg nu tilbage til den verden. Turde drømme stort og sige, hvad jeg mener. Være med til at skabe løsninger.” Det skal Ahlers så nu bl.a. gøre fra CONCITO-stolen.

CONCITO er ‘uafhængig af partipolitiske og kommercielle interesser – og finansieres hovedsageligt af fonde og offentlige puljer samt medlemsbidrag fra virksomheder, civilsamfundsorganisationer og individuelle medlemmer’.

CONCITO er en af DB2030 netværkets samarbejdspartnere om bibliotekernes store indsats omkring FN Verdensmål og bæredygtighed. DB2030 netværket er sat i verden for at styrke bibliotekernes oplysningsindsats og virksomhed med folkelig forankring af verdensmålene, klima og bæredygtighed.

DB2030 netværket er skabt på initiativ af Danmarks Biblioteksforening, som også varetager sekretariatsfunktionen. Det består af biblioteker og organisationer, der har særligt fokus på at engagere flere danskere i den bæredygtige omstilling – gennem viden, formidling og handlefællesskaber – og ikke mindst nedbryde siloer og skabe nye partnerskaber (jf. verdensmål 17).

Læs mere, tjek både concito.dk og db2030.dk og blive klogere på Ahlers’ visioner i *Tommy Ahlers - Sæt i værk*, en anderledes biografi ifølge Politikens Forlag, skrevet af Rune Skyum-Nielsen. Udkommer slut oktober 2024.

/HN

Foto: Ulrik Jantzen

FRA PROTOTYPE TIL KOMMUNALT OMDREJNINGSPUNKT!

Rapport fra verdensmålskoordinator
Thomas Sture Rasmussen om UGE17.

UGE17 2024 er nu overstået og vi kigger allerede frem mod 2025. For UGE17 er kommet for at blive. Fra den første udgave i 2023 til nu er der sket ikke bare en udvikling i forhold til deltagere og mange flere samarbejdspartnere, men UGE17 er også ved at blive en del af det strukturerede arbejde i mange kommuner med folkelig bæredygtig omstilling.

Hvordan gik det?

“Sammen med Center for By, Miljø og Klima er vi tovholdere for at organisere det for hele kommunen, så borgernes, organisationernes og alle de andres events fylder mere end vores egne, men det kan også være bibliotekets opgave”, som Mona Munck Lövenlund, bibliotekar på Tårnby Hovedbibliotek og tovholder på UGE17 siger.

I flere og flere kommuner er UGE17 i 2024 blevet afholdt i et mere formaliseret samarbejde med forvaltninger og rådhus, hvilket også afspejles i, at biblioteker er indskrevet i 25% af de lokale klimahandleplaner og som oplagt handlingsaktør i de resterende. Så fra at være en næsten ren biblioteksevent i 2023 viser 2024, at formatet understøtter mange flere aktørers indsatser. Lige fra folkeoplysningen til de grønne organisationer og fra forvaltninger og rådhus til helt lokale ildsjæle.

Hvem var med?

Strategisk havde vi her i 2024 derfor også valgt at sætte fokus på Verdensmål 13/klima for at understøtte den proces, der netop foregår nu i mange kommuner med at omsætte de vedtagne klimahandleplaner til konkrete borgerrettede handlinger. Som eksempel herpå steg tilmeldingen til Klimahandledag på landsplan, som bibliotekerne og DB2030 var med til at afholde i samarbejde med bl.a. Grønne Nabofælleskaber, fra 10.000 deltagere i 2023 til over 115.000 i 2024. Selvfølgelig ikke kun vores fortjeneste, men alligevel en klar indikator på, at hvis vi løfter i fællesskab, kan vi nå meget længere.

Flere af disse samarbejder er allerede i støbeskeen for 2025, hvilket alt andet lige både skulle gøre det nemmere for det enkelte bibliotek at deltage og samtidig få en større påvirkning på den samlede bæredygtige omstilling. Sagt på en anden måde, der vil være flere greb, som vi i bibliotekerne får ‘foræret’ gennem vores samarbejder – som supplement til de lokale indsatser, som er helt essentielle. Ser vi lidt fremad mod 2025, vil Verdensmål 12/bæredygtigt forbrug nok komme til at fylde en del ligesom fokus på verden omkring os.

Hvad ved vi?

“Tak for en vellykket Uge17: Klima, Miljø og FN’s 17 Verdensmål. Som jeg skrev lidt om i sidste nyhedsbrev, kunne hele kommunen i sidste uge fejre den landsdækkende UGE17 med fokus på klima, miljø og FN’s 17 Verdensmål.

Nu er der kommet tal på, og de er flotte: I løbet af ugen deltog mere end 1.000 børn, unge og voksne. I alt var der inviteret til 28 åbne arrangementer samt en række tilbud til børnehaver og skoler. Fælles for alle arrangementer og tilbud var, at de kunne kobles til et eller flere af FN’s 17 Verdensmål”, skrev Allan S. Andersen (A), borgmester i Tårnby Kommune, om indsatsen lokalt.

■ I skrivende stund har vi i DB2030 netop igangsat en opfølgende spørgeskemaundersøgelse til de deltagende biblioteker i samarbejde med Aalborg Bibliotekerne. Vi skal blive klogere på de erfaringer, der har været i kommunerne. Hertil kommer, at Kulturens Analyseinstitut har fulgt indsatsen i UGE17 2024 og følger op med en undersøgelse af, hvad vores indsats – bibliotekernes og DB2030 – har betydet.

■ **THOMAS STURE RASMUSSEN**
Verdensmålskoordinator,
Danmarks Biblioteksforening/DB2030

HELPING LIBRARIES HELP EUROPEANS

Europæiske biblioteksforeninger udgiver manifest til Europa-Parlamentets valg 5. juni 2024 og alle nyvalgte kandidater.

Manifestet er bygget op omkring de vigtigste måder, hvorpå Europas biblioteker bidrager til samfundet og borgerne. Dokumentet opstiller konkrete tiltag, som fremtidige medlemmer af Europa-Parlamentet såvel som de øvrige EU-institutioner – kan tage inden for egne kompetenceområder – for at styrke og realisere bibliotekernes potentiale.

Alle kandidater og partier opfordres til at forpligte sig til at leve op til disse anbefalinger.

Helping Libraries help Europeans:

- Som garanter for lige adgang til kultur og uddannelse
- Som vitale støtter for levende demokratier
- Som kraftcenter for inklusiv innovation
- Som vogtere af Europas minde
- Som drivkraft for global udvikling

Mere bæredygtigt Europa med biblioteker

Førende europæiske biblioteksforeninger og -organisationer har udgivet et manifest, der opfordrer kandidater til valget til Europa-Parlamentet for at sikre, at bibliotekerne realiserer deres potentiale til at opbygge et stærkere, mere retfærdigt og mere bæredygtigt Europa.

LIBRARIES FOR A SUSTAINABLE FUTURE

MANIFESTO FOR THE 2024 EU ELECTIONS

- 1 LIBRARIES GUARANTEE EQUITABLE ACCESS**
Enable libraries to give everyone access to culture and education, so they can deliver a Europe of rights
- 2 LIBRARIES UNDERPIN VIBRANT DEMOCRACIES**
Enable libraries to fulfil their potential as spaces for civic empowerment, so they can deliver a democratic Europe
- 3 LIBRARIES POWER INCLUSIVE INNOVATION**
Enable libraries to serve as the backbone of inclusive and effective open science systems, so they can deliver an innovative Europe
- 4 LIBRARIES SAFEGUARD EUROPE'S MEMORY**
Enable libraries to safeguard and give access to our heritage, so they can deliver a Europe that is informed by and can build on its past
- 5 LIBRARIES DRIVE GLOBAL DEVELOPMENT**
Enable libraries to partner countries to learn and thrive, so they can deliver a safer world with stronger European influence

Manifestet er vedtaget af EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations), IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), LIBER (Association of European Research Libraries), PL2030 (Public Libraries 2030) og NAPLE (National Authorities on Public Libraries i Europa Forum).

■ Se mere om Manifesto: Libraries for a sustainable future - A user guide (eblida.org)

IFLA Information Futures Summit

Save the Date: 30 September – 3 October 2024

Blomster og prisen på 50.000 kroner blev overrakt ved festaftenen på Bibliotekspolitisk Topmøde 2024. Fra venstre: Paw Østergaard Jensen (A), forperson for Danmarks Biblioteksforening, prisvinder Mathilde Walter Clark og Kirsten Boelt, formand for Ordkraft Litteraturfestival.

LÆSERNES BOGPRIS 2024

Læserne er blevet blæst bagover af Mathilde Walter Clarks *Det blinde øje*. Favoritten blandt ti nominerede titler blev valgt efter tre ugers afstemning i det tidlige forår. Bogen beskrives som 'en veritabel øjenåbner om, hvad der sker, når dyrene fortrænges fra vores historier'.

Bag bogprisen står de danske folkebiblioteker sammen med Danmarks Biblioteksforening i et samarbejde med Litteratursiden.dk og Litteraturfestivalen Ordkraft. For 21. gang var landets læsere blevet bedt om at stemme på deres favorit blandt aktuelle danske bogudgivelser. Og læserne har talt.

Da minkene forsvandt

Det er en vild og tankevækkende oplevelse at læse *Det blinde øje*, beretningen om det efterår hvor minkene forsvandt ud af minksagen. Med grundig research og i essayistisk stil fortæller Mathilde Walter Clark en helt ny version af minksagen, denne gang på dyrenes præmis. Litteratursiden skriver i anmeldelsen af *Det blinde øje* bl.a.: "Forfatter Mathilde Walter Clark, der i tidligere bøger har excellereret i en helt særlig journalistisk, essayistisk stil, videreudvikler og skærper den stil i 'Det blinde øje', som handler om minkproduktionen i Danmark."

Et lysende manifest

Vinderen af Læsernes Bogpris blev afsløret på Det Bibliotekspolitiske Topmøde 2024 i Sønderborg den 11. april 2024. I talen til årets prisvinder sagde Kirsten Boelt, bestyrelsesformand for Ordkraft bl.a.: "Din bog viser, hvad sproget kan bruges til. Du trækker mange eksempler frem, hvor læserne kan se, at ord er magt og er i stand til at skabe en distance til det, der i virkeligheden sker i minkproduktionen og faktisk i landbruget generelt. Du har selv ordene i din magt og bruger dem til at demonstrere, hvordan de kan tildække eller afsløre og ændre vores måde at se tingene på."

Din bog viser også, hvad litteratur kan måske i modsætning til den offentlige debat. Din bog er ikke en flygtig debat i medierne, det er et manifest, der står lysende klart, og som vi kan tage frem og tale med hinanden om i lang tid."

■ MICHAEL HARTZ LARSEN
Informationskonsulent DB

Om forfatteren

Mathilde Walter Clark, født 1970, er cand. mag i dansk og filosofi fra RUC og New York University. Fra 2008-2011 var hun redaktør på litteraturtidskriftet *Den Blå Port*. Hun er blandt andet kendt for *Lone Star* fra 2018. En roman om en familie – historien om en far og en datter og om alt det, der adskiller dem – havet, sproget og en stedmor af mytologiske dimensioner og om at overvinde enorme afstande.

BIBLIOTEKS – BRUG I DAG OG I MORGEN

VIDEN OG GREB

LÆS RAPPORTEN

BIBLIOTEKSBRUG I DAG OG I MORGEN

En segmenteringsundersøgelse som præsenterer ni segmenter/målgrupper, og hvad der driver deres biblioteksbrug eller mangel på samme.

I rapporten er der også tværgående resultater om f.eks. køn, uddannelsesniveau, transporttid, geografi, rummets betydning og meget mere.

Bestil rapport i fysisk eksemplar

Skriv til klr@fremtidensbiblioteker.dk - oplys att., adresse, kontaktoplysninger og det ønskede antal rapporter i mailen.

Fås også som PIXI-udgave.

Afsender:
Danmarks Biblioteksforening
Farvergade 27 D, 2. sal,
1463 København K